Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ ВА ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1928 ЙИЛ 11 ДЕКАБРДАН ЧИҚА БОШЛАГАН • № 197 (9693). • 1989 йил 18 октябрь • чоршанба • Баҳоси 3 тийин.

• Мажбурият ҳисобига •

ЯНА БИР САБОҚ

ҲАВОНИНГ очиқ келиши, кунларнинг илиқ-иссиқ бўлиши — йиғим-теримни ташкил этишда ғоятда катта имкониятдир. Айтиш керакки, бу имкониятдан ишнинг кўзини билиб, оқилона фойдалана билганлар маррага барвақт етиб келишди. Бўка районидаги «Партия XIX съезди» колхози ҳам ана шулар қаторидан ўрин олди.

— Тағин ҳам биз бироз хатоликка йўл қўйдик, — деди колхоз раиси Абдували Холжонбоев. — Тарки одат амри маҳол-да, биз кўп йиллар давомида кўсакларнинг 65—70 проценти очилганда терим машиналарини далага олиб чиқишга ўрганиб қолган эканмиз. Бригадирларимиз бироз шошқалоқлик қилишди. Аслини олганда уларни айблаш ҳам қийин. Негаки, ҳеч ким айтиб бера олмасди, ҳавонинг бундай қулай келишини. Бунинг устига об-ҳавочилар ҳар хил «ҳунук» таҳминларни айтишганлари ҳам сир эмас.

Энг мақбули кўсакларнинг 80 проценти очилганда машинани ишга тушириш керак экан. Ана шунда бу йилдагидек биринчи теримдаёқ 70 процент ҳосилни эмас, 80 процентни териб олиш мумкин бўларди. Биз пахтанинг С 65—24 навини экқан эдик. Бу навнинг тола чиқими яхши, бақувват харид нархи ҳам анча юқори. Агарда айримларга ўхшаб «Ан-Боёвут» экканимизда борми, аллақачон планни бажарган бўлардик. Бу йил ҳам биринчиликни олардик. Лекин шунисига ҳам шукур....

Колхознинг Аҳмад Душабоев бошлиқ бригадаси бу йил ҳам улоқни олиб кетди. Ҳозир бу бригада процентини 112 дан ошириб юборди. Ҳосилдорлиги 31 центнерга етди. Нормамат Бекмуродов, Исмоил Анорбоев бошлиқ бригадаларнинг деҳқонлари ҳам Аҳмад ака коллективи билан изма из бораяптилар.

Хўжаликда бу йил четдан ёрдамчи олинмади. Етиштирилган ҳосилнинг 2845 тоннаси машиналарда терилди. Меҳнатга ҳақ тўлашнинг янгича тартиби жорий этилиши туфайли қишлоқдаги ишга яроқли барча аҳоли теримда қатнашмоқда. Уларнинг кучи билан йиллик планнинг 20 процентга яқин миқдорда пахта терилди.

Колхоз деҳқонлари даладаги бор ҳосилни тезроқ териб-йиғиб олиш учун астойдил ҳаракат қилмоқдалар. Мажбурият ҳисобига уюлаётган хирмон ҳам салмоқли бўлишига ҳамманинг ишончи комил.

Н. РИХСИЕВ.

СССР МОЛИЯ МИНИСТРЛИГИ ВА СССР ДАВЛАТ БАНКИДАН

ЎЗБЕК ШОИРИ, КОМПОЗИТОРИ ВА ДРАМАТУРГИ ҲАМЗА ҲАКИМЗОДА НИЁЗИЙ ТУҒИЛГАН КУННИНГ 100 ЙИЛЛИГИ МУНОСАБАТИ БИЛАН ЭСДАЛИК ТАНГАСИНИ МУОМАЛАГА ЧИҚАРИШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбек шоири, композитори ва драматурги Ҳамза Ҳакимзода Ниёзий туғилган куннинг 100 йиллиги муносабати билан 1989 йилнинг 17 октябрида қиймати 1 сўм бўлган эсдалик тангаси муомалага чиқарилади.

Қиймати 1 сўмлик эсдалик танга оқ рангли мис-никель қотишмасидан тайёрланади ва у диаметри 31 миллиметрли доира шаклидадир.

Танганинг олд ва орқа томонида айланасига бўртиқ ҳошия бор.

Танганинг олд томонида СССР Давлат герби тасвирланган бўлиб, **«СССР»**, **«1 рубль»** ва **«1989»** ёзувлари бор.

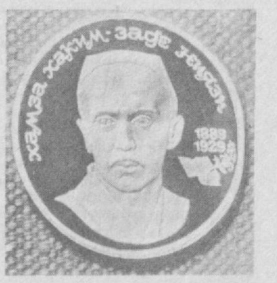

Танганинг орқа томонида Ҳамза Ҳакимзода Ниёзийнинг бўртиқ тасвири жойлашган бўлиб, унинг ўнг томонида икки сатрга **«1889»**, **«1929»** саналари, уларнинг остида очилган китоб ва гул тасвири, юқори қисмида эса доира бўйлаб **«Ҳамза Ҳакимзода Ниёзий»** ёзуви бор.

Танганинг қиррасида **«Один рубль»** сўзлари икки марта ўйиб ёзилган бўлиб, бир-биридан иккита нуқта билан ажратилган.

Ҳамза Ҳакимзода Ниёзий туғилган куннинг 100 йиллиги муносабати билан эсдалик танга 2 миллион нусхада, шу жумладан 0,2 миллион донаси сифати яхшиланган ҳолда муомалага чиқарилади.

Мазкур танга давлат, кооператив, жамоат корхоналари, муассасалари, ташкилотлари, колхозлар ва айрим кишилар томонидан ҳозир муомаладаги бошқа тангалар қатори тўловнинг ҳамма турлари юзасидан, шунингдек СССР банк муассасалари ҳамда алоқа министрлиги корхоналари томонидан жорий ва ҳисоб-китоб счетларига ўтказиш учун, омонат қўйиш, аккредитивлар ва жўнатиш учун ўз нархида ҳеч қандай чеклашсиз қабул қилиниши шарт.

«ҲОСИЛ-89» *«ҲОСИЛ-89»*

МАРРА ЯҚИН, СУРЪАТНИ БЎШАШТИРМАЙЛИК!

ОБЛАСТИМИЗДА МАШИНА ТЕРИМИ ПЛАНИ БАЖАРИЛДИ

ДАЛАЛАРНИ машина теримига тайёрлаш, агрегатларни созлаш, механик-ҳайдовчиларнинг касб маҳоратини ошириш, ниҳоят ишни ташкил этиш, меҳнатга ҳақ тўлашдаги янгиликларни амалга ошириш билан боғлиқ тадбирларнинг бекаму-кўст бажарилиши бугунги кунда ўзининг ажойиб самарасини берди. Механик-ҳайдовчиларимиз машинада пахта териш бўйича белгилаган режани зиёдаси билан адо этдилар. Ҳозирги кунга қадар терим агрегатлари ёрдамида 275 минг тоннадан ортиқ хирмон уйилди.

Айниқса, ўртачирчиқлик дала гвардиячилари ҳаммани қойил қолдирдилар. Улар дастлабки кунларданоқ уюшқоқлик ва меҳнатда юксак интизом намуналарини намойиш этдилар. Далаларда ишлаган ҳар бир машина билан ҳозиргача ўртача 105 тоннадан ортиқ пахта териб олинди. Район механик-ҳайдовчилари айрим кунларда машина терими планига нисбатан 8—9 ва ундан ошириб пахта тайёрлашга эришдилар. Ҳозиргача бу районда машина терими плани 118 процентдан ошиб кетди.

Машиналардан ғоятда самарали фойдаланган бўкалик механик-ҳайдовчилар ҳозиргача 46 минг тоннадан ортиқ, оққўрғонликлар 41 минг тоннадан зиёд пахта териб топширдилар. Коммунистик районида терим суръатининг кундан-кун жадаллашишида механик-ҳайдовчилар қўшган ҳисса салмоқли бўлди.

Бу йил вилоятимиз дала шунқорлари чинакам жасорат кўрсатдилар. Айни йиғим-терим қизғин кунларда пахтазорларда 2800—2900 га яқин машина ишлаб турди. Ҳар бир машина билан ўртача 7—8 тоннадан пахта терилди. Кунига 15—20 тонна пахта терган механик-ҳайдовчилар сафи анча кенгайди.

Бўка районидан Душан Пардаев, Омон Ҳамроев, Оққўрғон районидан Бозор Бойжигитов, Бекобод районидан Эргаш Ғойибназаров, Турсунали Тўхтаматов, Мамажон Ғофуров сингари жуда кўп механик-ҳайдовчилар мусобақада пешқадамлик қилиб келмоқдалар. Улкан хирмоннинг юксалишига катта ҳисса қўшмоқдалар. Бундай механизаторлар ҳар бир районда фидойилик кўрсатмоқдалар.

Далаларда терим давом этмоқда. Механик-ҳайдовчилар қолган ҳосилни ҳам тезроқ йиғиб-териб олиб, келгуси йилга тайёргарликни бошлаб юбориш тараддудида қизғин меҳнат қилмоқдалар.

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ПАХТА ШТАБИ

«ҲОСИЛ-89»

ТЕЛЕФОНЛАР: 325647, 334048
334808, 325353

ТЕРИМ КУНДАЛИГИ

ОБЛАСТИМИЗ РАЙОНЛАРИДА ПАХТА ТАЙЁРЛАШНИНГ БОРИШИ ТЎҒРИСИДА

17 ОКТЯБРГАЧА БЎЛГАН

МАЪЛУМОТ

(планга нисбатан процент ҳисобида).

Биринчи устун — районлар; иккинчи устун — бир кунда тайёрлангани; учинчи устун — мавсум бошидан буён; тўртинчи устун — машина терими — бир кунлик; бешинчи устун — мавсум бошидан буён.

Ўрта Чирчиқ	2,08	97,68	2,20	118,14
Оққўрғон	1,98	95,27	2,18	110,23
Пискент	1,55	94,74	1,60	99,40
Бўка	2,03	94,22	2,32	110,71
Чиноз	3,22	88,67	3,61	80,94
Бекобод	2,20	87,76	2,30	89,16
Коммунистик	2,67	86,85	2,98	105,77
Ғалаба	4,15	86,80	4,94	104,65
Янгийўл	3,49	77,50	3,61	71,95
Область бўйича:	2,51	90,69	2,80	101,26

✦ ОҚҚЎРҒОН районидаги пахта тозалаш заводи кунига хўжаликлардан 100 тоннадан ортиқ хом ашё қабул қилиб олмоқда. Суратларда: (чапдан) завод товаршуноси А. Аҳмедов, қабул қилувчи А. Мамутов ва «Оққўрғон» совхози механизатори А. Мирзавалиев; район далаларида машина терими пайти.

М. НАЗАРОВ ва А. ЗУФАРОВ суратлари.

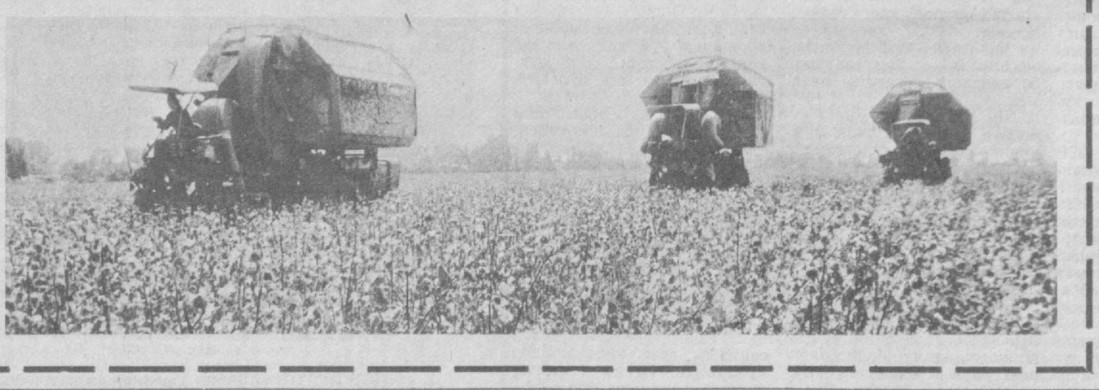

*

35 ЦЕНТНЕРГА ЕТКАЗАМИЗ

● Бу йил 100 гектар ерда пахта етиштирдик. Тўғри, шароит анча оғир бўлди. Бироқ, бригадамизнинг миришкорлари қийинчиликларни енгиш учун астойдил ҳаракат қилдилар. Энг биринчи навбатда гектарларда мўлжалдаги кўчатларни токи ҳосил пишиб етилгунча сақлаб қолиш учун курашдик. Ҳар туп ғўзани фарзандимиздек асраб-авайладик. Суғориш, қатор ораларини юмшатишда экиннинг ҳолатини ҳисобга олдик, айниқса, ғўзани саратон сувига қондиришга катта эътибор бердик. Меҳнатларимиз самараси қувонтирди. Далаларимизда бошқа коллективларга қараганда ҳосил барвақт етилди. Теримни ҳам уюшқоқлик билан бошладик. Ҳар ким ўз зиммасига мажбурият олди. Ҳосилнинг сифати эътиборимизда бўлди. Бугун шуни мамнуният билан айтиш керакки, маррага мўлжалдагидан анча барвақт келдик. Ҳар гектаридан олган ҳосилимиз 32 центнерга етди. Бунда механизаторларимиз Каримали Дўсаев, Ғайрат Эсеркеповларнинг ҳиссаси катта бўлди. Улар 70—80 тоннадан пахта териб беришди.

Қолган ҳосилимизни чамаласак, гектаридан яна бемалол 3 центнердан йиғиб олиш мумкинлиги аниқланди. Ана шунда 35 центнерга етади. Биз бу маррани ҳам қийналмасдан эгаллаймиз.

С. ЭСЕРКЕПОВ,
Пискент районидаги «Гулистон» колхозининг бригада бошлиғи.

СЕССИЯ КУНДАЛИГИ

СССР Олий Советининг сессияси 16 октябрь куни СССР Олий Совети Раисининг биринчи ўринбосари А. И. Лукьянов раислигида ўз ишини давом эттирди.

Кооперативларнинг савдо-харид фаолиятини ҳамда кооперативлар аҳолига, ташкилотларга сотаётган товарлар ва кўрсатаётган хизматларнинг нархларини тартибга солиш ҳамда «СССРда кооперация тўғрисидаги» қонунга ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш ҳақидаги қарорнинг лойиҳаси тўғрисида депутат А. А. Собчак ахборот берди.

Ўтган ҳафта депутатлар иттифоқдош республикаларда иқтисодиёт ва ижтимоий соҳага раҳбарликнинг умумий асослари тўғрисидаги қонун лойиҳасини муҳокама қилишга киришган эдилар. СССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари Л. И. Абалкиннинг докладн тингланди.

Кечки мажлис М. С. Горбачев раислигида ўтди. Депутатлар СССРда мулкчилик тўғрисидаги қонун лойиҳасини муҳокама қилишга киришдилар.

Сўнгра тақдим қилинган қонун лойиҳаси юзасидан мунозаре бошланди.

Иш куни охирида депутатлар СССР Ички ишлар министри В. В. Бакатиннинг ахборотини тингладилар. У гўё депутат Б. Н. Ельцинга суиқасд қилинди, деган миш-мишларнинг сабабини ойдинлаштириб, ички ишлар министрлиги ўтказган текшириш маълумотларига кўра, суиқасд қилинганлиги тасдиқланмаганлигини айтди. Б. Н. Ельцин ҳам ўз нутқида бу фактни инкор этди.

(ТАСС).

ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ ПАРТИЯ КОМИТЕТИДА

Область партия комитети бюросининг навбатдаги мажлисида халқ депутатлари маҳаллий Советлари ижроия комитетларининг, область банк ва молия органларининг кооперативлар ва аҳолига кредит хизмати кўрсатиш фаолиятини тартибга солиш борасидаги иши кўриб чиқилди.

Область партия комитетининг бюроси шуни таъкидлайдики, область халқ депутатлари шаҳар ва район Советлари ижроия комитетлари 1989 йил 1 октябрда 5230 та кооперативни қайд этганлар, улардан 3592 таси ишлаб турибди. Шу йилнинг тўққиз ойи мобайнида кооперативлар 606 миллион сўмликдан ортиқроқ моллар ишлаб чиқариб, аҳолига тарқатганлар ва хизмат қилганлар.

Айни чоғда шаҳар, район ижроия комитетлари уставларни рўйхатдан ўтказиш билан бирга уларни ташкил этишнинг мақсадга мувофиқлиги тўғрисида мутлақо ўйламаяптилар. Аҳолига жуда зарур бўлган уй-жойларни, чорбоғ уйчалари, гаражларни ремонт қилиш ва қуриш, мебель ва автомобилларни ремонт қилиш, спорт-соғломлаштириш тусидаги хизматлар кўрсатиб аҳоли эҳтиёжларини қондирувчи кооперативлар етарли даражада ривожлантирилмаяпти. Умумий овқатланиш, савдо-харид қилиш ва бошқа айрим кооперативлар фаолиятида салбий ҳолатлар мавжуд: сотилаётган маҳсулотлар ва кўрсатилаётган хизматларнинг нархи баланд, чайқовчилик, меҳнатсиз даромадлар олишга ружу қилиш ва ҳоказолар бор.

Жойлардаги банк органлари кооперативлар ва аҳолига кредит-ҳисоб-китоб хизматида жиддий камчиликлар ва қўпол хатоларга йўл қўйдилар. Жамғарма банкнинг шаҳар ва район бўлимлари кооператорлар ишини таҳлил қилиш билан шуғулланмаяптилар, уларга берилган кредитлардан қандай мақсадларда фойдаланилаётганлигини назорат қилмаяптилар, қарзларни ўз вақтида қайтариб беришнинг қатъий чораларини кўрмаяптилар. Назоратсизлик оқибатида кооперативлар ижтимоий суғурта тўловларига, фондлар ҳосил қилишга пул ўтказмаяптилар, амортизация пулларини, бюджет тўловларини тўламаяптилар, даромадлар ва чиқимлар тўғрисида декларация қоғози тақдим этмаяптилар, бу ҳол кооператорларнинг иш ҳақи асоссиз равишда ортиб кетишига олиб келмоқда. Таҳлил шуни кўрсатмоқдаки, иш юритиш, бухгалтерия ҳисоб-китоби талабларини бузилишининг кўп фактлари кооператорларнинг ўз ишидан бехабарлиги оқибати ҳисобланиб, бу кўпдан-кўп жиноий жазоланадиган ҳолатларга олиб келмоқда.

Область жамғарма банки бошқармаси ва унинг жойлардаги бўлимлари ишида аҳолига якка тартибдаги уй-жой қуриш учун қарзлар бериш бобида жиддий камчиликлар бор. Етарлича ошкораликнинг йўқлиги, жамғарма банкларининг қоғозбозлик қилаётганлиги қарзлар кўпинча кечикиб, навбатдан ташқари ва ошна-оғайнигарчилик билан берилишига олиб келмоқда.

Область партия комитетининг бюроси область ижроия комитети, Тошкент шаҳар ижроия комитети, шаҳар, район ижроия комитетларининг коммунист раҳбарларига мавжуд ҳамма кооперативларни икки ойлик муддат ичида тўла инвентаризациядан ўтказиш вазифасини юклади. Бунда уларнинг уставларини Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг 1989 йил 27 сентябрдаги «Ўзбекистон ССР территориясида кооперативлар ва якка тартибдаги меҳнат фаолиятининг баъзи турларини тақиқлаш тўғрисида»ги Фармони талаблари асосида тегишлича қайта рўйхатдан ўтказиш лозим.

Кооперативлар ва аҳолига кредит хизматини ташкил этишдаги камчиликларни йўқотиш юзасидан ҳамма чораларни кўрмаганлиги, шаҳар, район банклари ва молия бўлимлари фаолияти устидан назоратни бўшаштириб юборганлиги учун область молия ва банк бошқармалари бошланғич партия ташкилотларига коммунист раҳбарларнинг партиявий масъулиятини кўриб чиқиш топширилди.

Бюро мажлисида область партия комитети ташкилий-партиявий ва кадрлар иши бўлимининг «Область партия ташкилотида ҳисоботлар ва сайловларнинг бориши тўғрисида»ги хати муҳокама қилинди.

Ҳисобот-сайлов йиғилишлари партия группалари ва цех ташкилотларида амалда тугалланганлиги уқтириб ўтилди. Йиғилишлар шунингдек, партия аъзолари сони 15 кишидан кам бўлган бошланғич партия ташкилотларининг ярмидан кўпроғида ҳам ўтказиб бўлинди. Партия группалари ва цех партия ташкилотларининг ҳисобот докладларини муҳокама қилишда 30 мингга яқин коммунист қатнашди, 8200 дан ортиқ партиясизлар сўзга чиқиб, ўз таклифларини айтдилар. 47 мингдан ортиқ танқидий мулоҳаза ва таклифлар билдирилди. 127 та партия группа ташкилотчилари ва 103 цех партия ташкилотлари секретарларининг иши қониқарсиз деб топилди. Деярли ҳар икки партия етакчисидан бири танлаб олиш асосида сайланди.

Шу билан бирга кўпгина ташкилотларда ҳисобот-сайлов йиғилишлари эскича ўтмоқда, жамиятда юз бераётган мураккаб ижтимоий-сиёсий жараёнлар муҳокама қилинмаяпти, таркиб топган тайёр қолиплардан халос бўлинмаяпти, сусткашлик, коммунистларнинг ҳаётдан ажралиб қолганлиги бартараф этилмаяпти. Ҳисобот докладларида янгилик руҳининг йўқлиги, ўтган давр ишига талабчанлик билан баҳо берилмаганлиги йиғилишларда пассивлик ва лоқайдлик муҳитини вужудга келтирди. Коммунистларнинг нутқлари кўпинча кундалик, хўжалик ишлари билан чегараланиб қолиб, камчиликларни бартараф этиш юзасидан самарали таклифлар, танқидий мулоҳазалар билдирилмади, одамларни ҳаяжонлантираётган ўткир масалалар четлаб ўтилди. Партия ишини қайта қуриш муаммолари, уни жонли иш билан тўлдириш масаласи суст муҳокама қилинди. Бир қатор партия ташкилотларида айрим коммунистларнинг пассив, ғоясиз позицияси пухта таҳлил қилинмади, партия обрўсини тўкаётган кишиларга принципиал баҳо берилмади. Кўпгина ҳисобот-сайлов йиғилишларида қарорлар ишлаб чиқишга янгича ёндашилмаганлиги, қарорларнинг қуруқ сўздан иборат бўлиб қолганлиги, конкрет меҳнат коллективларининг ўзига хос хусусияти талабига жавоб бермаслиги ўтказилган ҳисобот-сайлов йиғилишларининг катта камчилиги бўлди. Шаҳар, район партия комитетлари, бошланғич ташкилотлар партия комитетлари, сайлаб қўйиладиган органлар аъзоларининг ташкилотчилик ва тарбия ишидаги камчиликлари ана шундай авҳолга жиддий сабаб бўлди. Ҳисобот-сайлов кампаниясини ташкил этишда шаҳар ва район газеталари, кўп нусхали матбуотнинг роли ҳамон етарли эмас. Бу мавзудаги мақолалар кўпинча онда-сонда берилади, уларда партия ташкилотларида юз бераётган жараёнлар чуқур таҳлил қилинмайди ва умумлаштирилмайди.

Хат ҳисобот-сайлов кампаниясида мавжуд бўлган камчиликларни бартараф этиш ва бу кампанияни уюшқоқлик билан тугаллаш юзасидан тадбирлар қабул қилиш учун шаҳар, район партия комитетларига юборилди.

Бюро мажлисида «Бўстонлиқ районининг «Новгород» совхози территориясида бўлган безориликлар тўғрисида»ги масала муҳокама қилинди.

Область партия комитетининг бюроси Бўстонлиқ районининг партия, касаба союз, комсомол ташкилотлари, ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари ичкиликбозлик, безорилик, социалистик мулкни ўғирлаш, истеъмолчилик ва мешчанлик психологиясига қарши курашни кескин кучайтиришни таъминламаётганликларини уқтириб ўтди. Районда меҳнат коллективлари ва аҳоли истиқомат жойларида тарбиявий, профилактика ишларига эътибор бўшаштириб юборилган, жамоат тартибини сақлашда меҳнаткашлар фаоллиги кучайтирилмаяпти. Бу масалада қишлоқ, посёлка Советлари, маҳалла комитетларининг роли пасайтириб юборилган, кўнгилли халқ дружиналари кейинги пайтда ишламаяпти.

Кўрсатилган нуқсонлар шу йил 7 сентябрда «Новгород» совхозида вужудга келган низоли вазиятни келтириб чиқарди. Ўрта Осиё темир йўлининг Тошкент медицина билим юрти талабалари учун дискотека ўтказилаётган вақтда жанжал чиқиб, у билим юрти ўқитувчилари билан районнинг айрим аҳолиси ўртасида муштлашишга айланиб кетди. Худди шундай аҳвол Калинин районида юз берди. Бу ерда ўқув юртларида тарбиявий-профилактика ишлари сусайтириб юборилганлиги шу йил 4 октябрь куни қишлоқ хўжалик техникумининг уч нафар ўқувчисининг муштлашишига сабаб бўлди.

Қишлоқ хўжалиги ишларига жўнаб кетган ўқувчилар ва талабаларнинг турмуши ва дам олишини ташкил этишдаги камчиликлар, ёшлар ўртасида мафкуравий ва тарбиявий ишларнинг бўшаштириб юборилганлиги юз берган воқеаларнинг асосий сабаби ҳисобланади.

Область партия комитетининг бюроси коммунистлар — Бўстонлиқ район партия комитетининг биринчи секретари А. Йўлчиев, Бўстонлиқ район Совети ижроия комитети раиси А. И. Кашченкога жиноятчиликка қарши кураш, ҳуқуқ-тартиботни муҳофаза қилиш ва социалистик қонунчиликка риоя этиш ишидаги жиддий камчиликларини қатъий кўрсатиб ўтди. Бўстонлиқ район партия комитети бу факт юзасидан район ички ишлар бўлими бошлиғи Н. М. Стукановскийга, район ички ишлар бўлими бошлиғининг ўринбосари С. А. Красновга, «Новгород» совхозининг директори ва партия бюросининг секретари Ш. Норпўлатов, Н. Қаюмовларга партиявий жазо берганлиги маълумот учун қабул қилинди.

Область партия комитетининг бюроси шаҳар, район партия комитетларига, шаҳар, район ижроия комитетларининг коммунист раҳбарларига жиноятчиликка қарши курашувчи муваққат комитетларнинг куч-ғайратларини сафарбар этиш, партия комитетларининг бюро мажлислари ва шаҳар, район Советларининг ижроия комитетлари мажлисларида аниқланган камчиликларни бартараф этиш ва ҳуқуқ бузишларнинг олдини олиш чораларини ишлаб чиқишни топширди.

Қишлоқ хўжалик техникуми ўқувчилари ўртасида юз берган воқеани шу йил октябрь ойида райком бюроси мажлисида кўриб чиқиш Калинин район партия комитетига топширилди.

Область партия комитети бюросининг мажлисида бошқа айрим масалалар ҳам кўриб чиқилиб, улар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилинди.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ДЕПУТАТЛАРИ ДИҚҚАТИГА

Ўн биринчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Советининг ўн биринчи сессияси шу йил 20 октябрь куни эрталаб соат 10 да Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг мажлислар залида очилади.

Ўн биринчи сессияда қатнашиш учун келган Ўзбекистон ССР Олий Советининг депутатлари Ўзбекистон ССР Олий Советининг Президиуми биносида 19 октябрь куни соат 10 дан 19 га қадар рўйхатга олинадилар.

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

18 октябрь, 1989 йил ✦ № 197 (9693).

Ўзбекистон ССР Қонунлари лойиҳалари муҳокамада

АВВАЛ ҚИЁМИГА ЕТМОҒИ КЕРАК

ЛОЙИҲАДА баъзи жиддий камчиликлар ва жуда кўп ноаниқликлар мавжуд. Ундаги баъзи мужмал қоидалар (агар улар Қонунга киритилса) жуда кўп тушунмовчилик, қарама-қаршиликларга олиб келиши муқаррар.

Лойиҳанинг 6-моддаси, фикримча, 2-модданинг 1-бандида айтилган ўринли фикрга қарама-қарши. Бу моддани Қонунга киритмаслик керак. Ахир, бошқа иттифоқдош жумҳуриятлар фуқаролари ўз жумҳуриятларида сайлаш ҳуқуқига эгалар. Агар улар Ўзбекистонни доимий яшаш жойи сифатида танласалар, сайлаш ҳуқуқига эга бўлиш учун жумҳуриятимиз фуқароси бўлишлари шарт бўлсин. Ўзбекистонда вақтинча яшаётган кишиларга эса сайлаш ҳуқуқи берилиши мантиққа тўғри келмайди. Шу фикр 29-моддада ҳам акс этиши керак.

Қонунда белгиланган тартибда кўрсатилган барча номзодлар (уларнинг ёзма розиликлари бўлганда) рўйхатга олиниши керак. Шу тартиб Ўзбекистон Конституциясига киритилаётган ўзгартишларда ҳам (93-модда) акс этсин. Фикримча, лойиҳанинг 32-моддаси Ўзбекистонда демократик сиёсий тузум амал қилишига мутлақо зиддир.

Ҳукумат аъзолари ва муовинлари билан бирга унинг Раиси ҳам Ўзбекистон ССР Олий Кенгашига депутат бўлмагани маъқул.

Лойиҳанинг 13-моддасида сайловни «...тайёрлаш ва ўтказиш билан боғлиқ бўлган харажатлар давлат ҳисобидан амалга оширилади. Сайлов кампаниясини бошқа манбалардан маблағ билан таъминлаш тақиқланади», дейилган. Яъни, коллективлар, жамоат ташкилотлари, фуқаролар бирор номзоднинг сайлов кампаниясига моддий ёрдам беришлари мумкин эмас. Фикримизча, бу талаб асоссиздир.

Жумҳуриятимиз Олий Кенгаши депутатлари (ва мос сайлов округлари) сонини 250 та қилиб белгилаш, фикримча, жуда зарур. 250 ҳақиқий парламент аъзоси, хизмат вазифасидан озод қилинган ва тегишли маош оладиган йирик сиёсий арбоблар керак бизга.

20- ва 22-моддаларда марказий ва округ сайлов комиссияларига вакиллар кўрсатадиган ташкилотлар ва йиғилишларни белгилаш учун кенгашлар ўтказилиши мумкин, деб айтилган. Бундай кенгашлар ҳокимият ва бошқарув органлари учун сайлов комиссияларига «керакли» кишиларни ўтказиш йўлида қўшимча имтиёз ва имконият беради. Фикримча, бу моддаларга аниқлик киритиш зарур. Округда жойлашган барча ташкилот (ва сайловчилар мажлиси) ўз вакилини юбориши мумкин бўлган тартибни жорий этиш керак.

Ҳар бир фуқаро фақат ўзи доимий яшайдиган жойда сайловда қатнашсин, деган таклиф асосида 25-модданинг 3-бандини қонунга киритмаслик керак.

Лойиҳанинг 31-моддасида сайловчиларнинг тенгҳуқуқлилиги қўпол равишда бузилган. Камида 200 кишидан иборат бўлган меҳнат коллективларига ўз мажлисларида номзод кўрсатиш имконияти берилган. Демак мажлисда 101 киши қатнашиб, номзод кўрсатишлари ҳам мумкин. Депутатни шу округда яшайдиган фуқаролар сайлашини, у шу округ сайловчиларининг депутати эканлигини эътиборга олсак, лойиҳанинг ушбу моддаси қанчалик адолатсиз ва мантиққа зидлиги кўринади. Фикримча, бу ерда қуйидаги ўзгартиришлар киритилиши керак: камида 600 кишидан иборат бўлган меҳнат коллективи (ёки бир неча меҳнат коллективи бирлашиб) депутатликка номзод кўрсатиши мумкин бўлсин.

Истиқомат жойларида сайловчилар йиғилишини ўтказиш тартиби ўзгартирилиши шарт. Ушбу йиғилишларни халқ депутатлари Кенгаши ёки уларнинг Ҳайъатлари округ сайлов комиссиялари билан биргаликда ўз ташаббусларига кўра чақиришлари мумкинлиги бекор қилиниши керак. Бундай тартиб — юқоридан берилган кўрсатмалар билан ишлаш тартибини қонунлаштиришга урунишдир.

«Қоида тариқасида», «истисно сифатида» каби иборалар Қонундан жой олганда улар қандай мақсадларга хизмат қилиши мумкинлигини тушунса бўлади. Лойиҳа бўйича Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши депутатлигига номзодликка, қоида тариқасида, тегишли сайлов округи территориясида ишловчи ёки яшовчи гражданлар кўрсатилади (31-модданинг охиридан 2-банди), Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши депутатлигига охирги 3 йил доимий яшаётган (ишлаётган, ўқиётган) ёки жумҳуриятимизда камида 10 йил яшаган (ишлаган), округда туғилиб ўсган ёки камида уч йил давомида яшаган, ишлаган Ўзбекистон фуқаролари кўрсатилиши мумкин, деб аниқ белгиланса тўғри бўларди. 31-модданинг охирги бандига қуйидаги бир муҳим аниқликни киритиш зарур, деб ҳисоблаймиз: «Ўзбекистон фуқароси айни бир вақтда фақат битта Шўронинг депутати ёки СССР Халқ депутати бўлиши мумкин». Икки Шўронинг фаол, ҳақиқий депутати бўлиш жуда кўп вақт талаб қилади, бу деярли бажариб бўлмайдиган вазифа.

Раҳбарият қўлида дастак вазифасини ўтовчи «сайлов округи вакиллари конференцияси» маҳаллий Шўроларга сайловда ҳам кўзда тутилган. Тегишли лойиҳанинг 33-моддасига кўра 2 минг сайловчи яшайдиган кичик округларда ҳам шундай «териш» ўтказиш мўлжалланмоқда. Халқни, жамоатчиликни менсимаслик, унга ишонмаслик ва тазйиқ ўтказишга уриниш партиянинг бугунги демократия, ошкоралик сиёсатига мутлақо зиддир.

Лойиҳа муаллифлари демократияга зид бўлган яна бир номақбул қоидани СССР Халқ депутатлари сайлови ва бошқа баъзи қонунлардан кучайтириб кўчиришган. 37-моддага асосан «Депутатликка номзоднинг программаси СССР Конституцияси ва Ўзбекистон ССР Конституциясида мустаҳкамлаб қўйилган давлат ва ижтимоий тузум негизларига қарши бўлмаслиги ... керак». Номзоднинг ҳар қандай жиддий таклифини шу ўринсиз қоида асосида тақиқлаш мумкин. Бу ерда демократик мамлакатлардан ўрнак олиб давлат ва ижтимоий тузумни зўравонлик билан ўзгартириш таклифи ва даъватини тақиқлаш билан кифояланиш керак.

45-моддада ҳар бир сайловчи шахсан овоз бериши, бошқа кишилар учун овоз беришига йўл қўймаслиги айтилган. Лекин, худди СССР Халқ депутатлари сайлови қонунига ўхшаб, бу ўринли қоиданинг амалда бажарилиши (ва унинг назорати) таъминланмаган. Ўн йиллар давомида сайловлардаги қўшиб ёзишлар ва овоз беришдаги кўникма ва «анъана»ларимиз ҳаммага маълум. Шуни эътиборга олиб лойиҳанинг 45-моддасига қуйидаги муҳим қўшимча киритилиши керак. Ҳар бир овоз берувчи бюллетень олгани (овоз беришда қатнашгани) тўғрисида сайловчилар рўйхатида шахсан ўзи имзо чекади. Бу рўйхатга кўрсатилган ҳужжат (паспорт ёки гувоҳнома)нинг номери ва асосий маълумотлари ёзиб қўйилади. Бу таклиф, албатта, қоғозбозлик, бюрократизм бўлиб кўриниши мумкин. Афсуски ҳозирча бошқа йўл йўқ.

Хулоса сифатида шуни айтиш мумкинки, агар муҳокамага қўйилган лойиҳанинг демократияга қарши бўлган моддалари жиддий ўзгартирилмасдан қабул қилинадиган бўлса, Ўзбекистондаги бўлажак сайловлар бу йил баҳорда бўлиб ўтган сайловдан кўп фарқ қилмайди. Жумҳуриятимиздаги СССР Халқ депутатлари Съездига борган 108 кишидан фақат 4-5 нафари ўзига юклатилган ишончни у ёки бу даражада оқлашга уринганини, қолганларининг эса унчалик фаоллик кўрсатмаётганларини унутмайлик.

А. ПЎЛАТОВ,
физика-математика фанлари номзоди.

МАЪҚУЛЛАЙМИЗ, ЛЕКИН...

МАЪЛУМКИ, бундан уч ойлар бурун чиққан «Ўзбекистон Совет Социалистик Республикасининг тиллар тўғрисидаги қонуни» лойиҳаси қаттиқ танқидга учраган эди. Ўзбекистон Совет Социалистик Республикасининг «Ўзбекистон ССРнинг Давлат тили тўғрисида»ги қонун лойиҳасида эса биринчи лойиҳа юзасидан билдирилган танқидий фикрлар ҳисобга олинган, кўрсатилган барча камчиликлар асосан тузатилган. Буни биз янги лойиҳанинг «Ўзбекистон ССРнинг Давлат тили тўғрисида» деб тўғри номланишидан тортиб, унинг ихчамлаштирилганлиги, яъни 39 модданинг 8 тасини қисқартириб, 31 тага келтирилганлигида ҳам кўришимиз мумкин.

Янги лойиҳага бир кўз югуртириб чиқишнинг ўзидаёқ бу муҳим ҳужжатнинг деярли ҳар бир моддаси қайтадан пухта ишланганлиги, натижада бирорта моддасининг ҳам эски лойиҳанинг моддаларига айнан мос келмаслиги яққол кўзга ташланади. Айниқса, янги лойиҳанинг услуб жиҳатдан равонлиги, унинг ҳар бир жумласининг мантиқийлиги ҳамда қисқа ва лўндалиги кишини қувонтиради. Битта мисол. 5-моддада «Ўзбекистон ССРда ишловчи давлат ва бошқарув органлари раҳбарлари ўз хизмат вазифаларини бажариш учун етарли даражада республика давлат тилини билиши шарт. Республика давлат тилини билиши уларнинг лавозимга тавсия қилиниши ва тайинланишида ҳисобга олинади»,—дейилган қисми аниқ, қисқа ва лўнда қилиб баён этилганки бу бошқа ҳар қандай талқинларга йўл қолдирмайди. Шунингдек, биринчи лойиҳа юзасидан бўлган мунозараларда асосий кўпчилик раҳбарнинг давлат тилини билиши шарт эканини қайта-қайта уқтиришган эди. Уларнинг талаби мазкур моддада тўла қондирилганлигини кўриб турибмиз. Лекин шу ерда бир нарсага тўхтаб ўтишга тўғри келади. Лойиҳанинг охирги 31-моддасида биз ҳозир фикр юритаётган 5-модда ўн йил давомида тўла жорий этилади, дейиладики, бунга унчалик қўшилиб бўлмайди. Чунки, бир тилшунос сифатида шуни айтамизки, дунёдаги ҳар қандай мураккаб, қийин тилни ҳам ўрганишга бунча вақт талаб этилмайди. Ҳаммага маълумки, ҳозир мамлакатимизга ўқиш учун чет элдан келган талабалар 5—6 ой ичида рус тилини ўрганиб олишади. Шундай экан, ўзбек тилини 5—6 ой бўлмаса ҳам 3—4 йил ичида бемалол ўрганиб олиши мумкин-ку! Ҳамма гап тилни ўргатиш ва жиддий иштиёқ билан ўрганишда.

5-модданинг юқорида келтирилган кўчирмадан кейин келадиган «Хизмат вазифасига кўра аҳоли билан муомала қиладиган шахслар ўз вазифаларини бажариш учун етарли даражада республика давлат тилини билиши лозим» деган қисми юқоридаги қисмни деярли такрорлаган. Шунинг учун уни биринчи қисми билан қўшиб юбориш керак. Шундай қилинганда 5-модданинг 1-сўз бошиси қуйидагича ёзилади: «Ўзбекистон ССРда ишловчи давлат ва бошқарув органлари раҳбарлари ҳамда хизмат вазифасига кўра аҳоли билан муомала қиладиган шахслар ўз хизмат вазифаларини бажариш учун етарли даражада республика давлат тилини билиши шарт».

3-модданинг охирида «Миллатлараро муомала воситаси бўладиган тилни танлаш ихтиёрийдир» дейилганки, бу айни муддаодир. Лекин бу гапга мазкур модданинг олдинги қисмидаги «Ўзбекистон ССР ўз территориясида рус тилидан СССР халқлари ўртасида муомала тили сифатида эркин фойдаланишни таъминлайди» деган жумла мантиқ жиҳатдан мутлақо зиддир. Шунинг учун жумлани олиб ташлаш керак. Чунки, бу жумла эски Лойиҳанинг 3-моддасидаги «Ўзбекистон ССРда рус тили миллатлараро муомала воситасидир» деган жумла билан мазмунан бир хил бўлиб, шакл жиҳатдан сал ўзгартирилган, холос. Янги Лойиҳанинг 29-моддасидаги «Мансабдор шахсларнинг республика—давлат тилини ёки миллатлараро муомала воситаси бўлган тилни билмасликни рўкач қилиб, таклифлар, аризалар ва шикоятларни олишдан ёки уларни кўриб чиқишдан бош тортиши таъқиқланади» қисмидаги «миллатлараро муомала воситаси бўлган тил» жумласи биринчидан ноаниқ, чунки, миллатлараро муомала воситаси бўладиган тил дейилганда қайси тил назарда тутиляпти, иккинчидан республикада махсус бир тил миллатлараро муомала тили сифатида белгиланмаганлиги учун (бу ҳақда 3-модданинг охирида айтилган) бу жумлани ҳам олиб ташлаш керак.

Бундан ташқари, янги Лойиҳада ҳам «зарур ҳолларда», «зарурат бўлганда» бирикмалари учрайдики, булар баъзи ўринларда ўзини оқласа, баъзан ўзини оқламайди. Масалан, 9-моддадаги «Ўзбекистон ССРдаги корхона, муассаса ва ташкилотларда ҳисоб-китоб, статистика ва молия ҳужжатлари республика давлат тилида, зарур ҳолларда рус тилида тайёрланади», дейилган. Бу ердаги «зарур ҳолларда» бирикмаси ортиқча, чунки янги Лойиҳанинг 31-моддасида 9-модда 3 йил давомида жорий этилади, деб кўрсатилган. Демак, уч йилгача кўрсатилган корхона ва муассасаларда ҳужжатлар рус тилида олиб борилаверилади. 3 йилдан сўнг эса мазкур жойларда ҳужжатлар фақат ўзбек тилида тайёрланади. Ахир, муҳлат бекорга кўрсатилмаган-ку!

12-моддага «Ўзбекистон ССР давлат ҳакамлиги (арбитраж) маҳкамаларида...» қисмига оид ишлатилган «зарурат бўлганда» бирикмасини ишлатиш ўринлидир. Шунингдек, 16-моддадаги «зарур ҳолларда» бирикмаси ҳам ортиқча эмас.

22-модданинг «Радио-телевидениеда хабар ва маълумотлар талаб даражасида рус тилида ҳам бериб борилади»,— деган қисми анча мавҳум. Айниқса, бу жумладаги талаб даражаси қандай аниқланади ва буни қандай тушуниш керак? Бунга, албатта, аниқлик киритиш керак.

Янги Лойиҳа бир мунча мукаммал ёзилган. Лекин мана кўриниб турибдики, унда ҳам анча-мунча камчиликлар бор. Буни ишчи комиссиянинг раиси Б. Назаровнинг ўзи ҳам радиода сўзлаган нутқида айтиб ўтди. Энди биз, ўзимиз илғаган барча хато-камчиликларни иложи борича тузатишимиз керак. Ваҳоланки, бундан кейин Тил ҳақидаги қонунимизга қачон тузатиш киритишимизни ҳеч ким билмайди. Чунки қонун тез-тез ўзгартирилмайди.

Бердақ ЮСУПОВ,
Асқар МУСАҚУЛОВ,
филология фанлари номзодлари.

ДЕМОКРАТИЯ ДЕМОКРАТИК БЎЛСИН

МЕН ушбу мақоламда яқинда қабул қилинган «Ўзбекистон ССР Конституцияси (Асосий қонун)га ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш тўғрисида» Ўзбекистон ССР Олий Кенгашига ҳамда халқ депутатлари маҳаллий кенгашларига депутатлар сайлаш тўғрисидаги қонунлар лойиҳалари хусусида баъзи бир фикрларимни билдирмоқчиман.

Аввало, Ўзбекистон ССР Конституциясига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш тўғрисидаги қонун лойиҳасининг 84-моддаси ҳақида: Бу модданинг сўнгги сатрбошисига кўра «Ҳар қандай мансабдор шахс ўз хизмат бурчларини тегишлича бажармаган тақдирда эгаллаб турган лавозимидан муддатидан олдин бўшатилиши мумкин». Яна шуни ҳам қўшимча қилиш кераккки, бундай бўшатилиш учун халқ депутатлари Кенгашининг рухсати бўлмоғи керак.

Лойиҳанинг 89 бандига қўшимчам шуки, Ўзбекистон ССР Олий Кенгашига сайланажак депутатларнинг ёши 23 да, маҳаллий Кенгашлар учун эса 21 да бўлмоғи керак. Сабаби — авваллари депутатлар қабул қилинган қарорларни «бир овоздан» ёқлаш учун сайланишар, кишининг ёши эса бундай ҳолларда унчалик муҳим вазифани ўтамасди. Ҳозир эса давр ўзгараяпти, депутатдан сиёсий етуклик, билимдонлик, маданият талаб қилинаяпти, кишидаги бу ҳислатлар эса фақат вақт ўтган сари ҳаётий тажриба орқали пайдо бўлади.

Шу модданинг ўзида «Ўзбекистон ССРнинг фуқароси бир вақтнинг ўзида халқ депутатларининг иккитадан ортиқ Кенгашига депутат бўлиши мумкин эмас» дейилган.

Мен ушбу бандни тамомила бошқатдан кўриб чиқиш тарафдориман. Депутат халқ депутатларининг фақат битта Кенгашига сайланмоғи керак.

СССР Олий Кенгашига бўлиб ўтган сайловлар тажрибасидан маълумки, лойиҳанинг 93 моддасидаги иккинчи сатрбоши ҳам кўпгина эътирозлардан ҳоли эмас. «Сайлов қоғозига исталганча номзод киритилиши мумкин», деган бу банд бир қарашда демократик қонун-қоидаларга тўла жавоб берадигандек туюлади. Лекин яхшилаб ўйлаб кўрадиган бўлсак, «исталганча номзод» деганда биргина номзодни ҳам кўзда тутиш мумкин.

Шундан келиб чиққан ҳолда ушбу модданинг «Сайлов қоғозига исталган миқдорда номзод киритилиши мумкин, лекин уларнинг сони иккитадан кам бўлмаслиги керак», деган таҳрирда берилишини таклиф қиламан.

Шу модданинг ўзида қуйидаги қоидани кўриш мумкин: «Сайловга тайёргарлик давомида сайлов округи вакилларининг конференциялари ташкил этилиши мумкин, бу конференциялар депутатликка номзодларни рўйхатга олиш учун тегишли сайлов комиссияларига тақдим этадилар».

Бундай қоиданинг амалда қўлланилиши маҳкамачилар учун «ноқулай» бўлган номзодларни тушириб қолдириш учун яхшигина йўл очиб бериш бўлади. СССР халқ депутатларига сайловлар чоғида округ сайловолди йиғилишлари худди шу вазифани бажаришганди. Лойиҳанинг муаллифлари ўша аҳволнинг номинигина ўзгартирибдилар, холос ва «округ сайловолди йиғилишлари», тушунчасини, «округ сайловчиларининг конференцияси», деб номлашибди. Конференцияга сайловчиларнинг «махсус тайёрланган вакиллари»ни жўнатиш билан бирга маҳкамачилар ўзининг тинчини бузиб безовта қилиши мумкин бўлган номзодлар йўлига каттагина тўсиқ қўйган бўларди.

104-моддада Ўзбекистон ССР Олий Кенгашида 500 депутатнинг бўлиши айтилган. Биринчидан, бизнинг парламентимиз ҳар қандай демократик мамлакатларда бўлгани каби доимий ишлайдиган, бунинг учун эса депутатлар асосий ишларидан ажралган бўлмоғи керак.

Иккинчидан, депутатлар шундай миқдордаги иш ҳақи олсинларки, улар аввало бошқа нарсаларга чалғимай фақат ўзларининг депутатлик фаолиятлари билан шуғуллонишсин, моддий жиҳат уларнинг фикрини бўлмасин. Шундан келиб чиқиб, жумҳурият Олий Кенгашининг сони 250—300 кишидан ошмаслиги керак.

105-моддада Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг навбатдаги сессияларининг йилига уч марта чақирилиши айтилган. Тўғриси, ушбу бандни ўқиб ҳеч нарсага тушунмадим: биз парламентимизни доимий ишлайдиган қилмоқчи эмасмизми? Менимча сессиялар баҳорда ва кузда чақирилиб ҳар бири 3—4 ойдан давом этмоғи керак. Фақат доимий ишлайдиган Олий Кенгашгина халқ ҳокимиятининг ҳақиқий кўриниши бўлади ва акс ҳолда у партия аппаратининг шунчаки бир бўлагига айланиб қолади.

111-моддада Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши раисининг қандай сайланиши айтилган. Қоида демократик талабларга жавоб беради. Бироқ бу моддани янада кучайтириб, Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Раисини бир неча номзодлар орасидан сайланиши айтилса, кўпроқ маъқул бўларди. Умуман олганда бу лавозимга даъвогарлар кўпчилик меҳнаткашларнинг бевосита овози билан сайланса ҳам айни муддао бўлар эди. Лекин менимча, бунгача ҳали анча бор бўлса керак.

112-моддада Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Раисининг ваколатлари ҳақида гапирилиб «мажлисларга раҳбарлик қилади» дейилгани менимча ортиқча. Мажлислар ортиқча вақтни олади, холос.

«Ўзбекистон ССР Олий Кенгашига сайловлар тўғрисида»ги қонун лойиҳаси 6-моддасининг тўғрилигига ҳам шубҳам бор. Унга кўра бошқа иттифоқдош жумҳуриятларнинг фуқаролари ҳам Ўзбекистон худудида тенг сайлов ҳуқуқига эгадирлар. Бизга четдан сайёҳ бўлиб ёки малака ошириш учун келадиганлар кўп. Улар аввало кимга овоз беришаётганини билишмайди, шунингдек, улар берган овозлар ҳал қилувчи ҳам бўлиши мумкин. Лекин кимнинг фойдасига?

Таклифим шундайки, ўзга жумҳуриятлар худудида муваққат муддатларда истиқомат қилаётган ўзга юрт фуқаролари ўз жумҳуриятларида сайловлар бўлган маҳалда хат орқали муайян номзодга овоз бериш ҳуқуқига эга бўлсинлар. Шунда уларнинг фуқаро сифатидаги ҳуқуқлари сақланиб қолади.

Сўнгги эътирозим учта лойиҳага ҳам тегишли: уларнинг учаласида ҳам кўп сўзлилик касали бор. Шубҳасиз уларни имкони борича сиқиқ ҳолда бериш мумкин эди.

М. МИРАБДУЛЛАЕВ,
Тошкент Давлат дорилфунуни фалсафа кафедрасининг доценти.

✦ «ЎЗБЕКИСТОН ССРнинг давлат тили тўғрисида»ги Қонун лойиҳасини Бўка районидаги Жамбул номли колхоз меҳнаткашлари ҳам катта қизиқиш билан кутиб олдилар. Суратда: хўжаликнинг Х. Раззоқов бошлиқ бригадаси аъзолари район партия комитетининг вакили Т. Тошев иштирокида лойиҳани муҳокама қилишяпти.

З. ШОДИЕВ сурати.

ТИЛ ЎРГАНИШ КЕЧИКМАСИН

БУ ЙИЛ ҳуқуқий давлат тузиш борасида Иттифоқимиз миқёсида ҳам, жумҳуриятимиз миқёсида ҳам унумли йил бўлди, десак хато қилмаган бўламиз. Қатор ишлаб чиқариш ва ижтимоий-сиёсий ҳаёт жараёнини соғломлаштиришга қаратилган қонунлар қабул қилинди, бошқалари устида жадал иш олиб борилмоқда. Қувончлиси шундаки, ўз тақдирини белгиловчи қонун лойиҳалари муҳокамасида кенг жамоатчилик фаол қатнашмоқда. Бунга яққол мисол: қарийб 4 ой давом этиб келаётган «Ўзбекистон ССРнинг тиллар тўғрисидаги қонуни» лойиҳаси борасидаги фикр алмашувдир.

Бунда жами 4 миллиондан кўпроқ киши иштирок этиб, салкам бир миллионга яқин эътироз ва таклифлар билдирилди. Ана шу «хом ашё»ни қиёмига етказиш, мақсадга мувофиқ келадиган ўзан қисмидан тўла-тўкис фойдаланиш борасида Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми қошидаги ишчи комиссияси неча ойлар давомида машаққатли, шу билан бирга шарафли ишни бажарди.

Натижада янги — сайқал берилган Қонун лойиҳаси чоп этилди. Тан олиб айтиш кераки, янги лойиҳа эскисидан кўп жиҳатдан ажралиб туради, ундаги моддалар анча пухта ва такомиллашган.

Аммо қунт билан ўрганиш шуни кўрсатдики, янги лойиҳа ҳам айрим ишловга муҳтожликдан ҳоли эмас.

Бизнинг фикримизча, 5-модданинг охирги банди қуйидаги мазмунда қабул қилингани тўғри бўлур эди: «Ўзбекистон ССР республиканинг давлат тилини билмайдиган фуқароларига ушбу тилни ўрганиш ва ўқиш учун етарли шарт-шароитлар яратади. Бунинг учун тегишли луғат, дарслик, методик ўқув қўлланмалари тайёрланади ва чоп этилади, доимий ва вақтинча пуллик курслар ташкил қилинади». Бундай таклиф киритишимизнинг қатор асослари бор. Ҳозирда жумҳуриятимиз иқтисодий аҳволи ўта танг ҳолда эканлиги, ижтимоий ҳаётнинг кўплаб жабҳаларида социал тенгсизлик мавжудлиги, қатор экологик ва бошқа катта маблағ талаб муаммолар ўз ечимини кутаётганлиги ҳаммамизга маълум. Ўзбекистон аҳолисининг 45 фоиздан кўпроқ қисми жон бошига оладиган даромад — 75 сўмдан ҳам кам. Яъни яшаш учун зарур бўлган энг оз миқдор (85 сўм)дан ҳам паст эканлиги сир эмас. Бундай қийин шароитда жумҳуриятимиз бюджети ҳисобидан турмуш даражаси нисбатан юқори бўлган гражданларга «ўз хизмат вазифасини бажариш учун етарли даражада ўзбек тилини ўргатиш ва ўқитишни» бепул таъминлаш инсоф юзасидан бўлмас!

Қўшимча тил ўрганишнинг, инсон интеллектуал потенциалини узлуксиз оширишнинг қуйидаги пуллик ва бепул кўринишларда олиб борилиши мантиқан тўғри ва мақсадга мувофиқдир: корхона ҳисобига, шахс ҳисобига, маълум қисми корхона ва қолган қисми шахс ҳисобига ва ўз устида мустақил ишлаш йўли билан.

Бундай йўл нисбатан кам харж бўлиб, лойиҳада кўзда тутилганидек ўн йил давомида эмас, балки 6 ойлик ва бир йиллик курсларда ўқитиш йўли билан узоғи 2—3 йилда — жами 10—15 фоиз бўлмиш ўзбек тилини билмайдиган шахсларни ўргатиш мумкин. Бундай дадил хулоса чиқаришимизнинг яна бир асоси — ҳозир амалда ўзбек ёзувининг рус алифбосига асосланганлиги ва уни рус тилида сўзлашувчи ўртоқларнинг осон ўзлаштиришлари мумкинлигидадир. Нисбатан кам харж кетади дейишимизнинг боиси жумҳуриятимиз 20 миллион аҳолисидан 10—15 фоиз, яъни 2—3 миллиони ўзбек тилини билмайдиган шахслар, уларни ҳар бирини ўқиш учун ўртача харж миқдорини 50 сўм деб олганимизда умумий харж миқдори 100—150 миллион сўмни ташкил қилиши мумкин.

Сўзсиз давлат тилининг ҳаётийлигини таъминлаш келтирилган харжлар билан чегараланмайди. Мутахассисларнинг ҳомаки ҳисоб-китобларига кўра 1—1,5 миллиард сўм керак бўлади. Биз таклиф қилган ҳисоб ушбу катта миқдордаги харжни оз бўлса ҳам қисқартишга хизмат қилади деб ўйлаймиз. Лекин ҳар бир тадбирни ўз вақтида, тўлақонли амалга оширишда етакчи куч бўлмиш — инсон омилига боғлиқдир. Шу боис жумҳуриятимиз давлат тилини билмайдиганлар бу масалага онгли, ўз ва жамоа олдидаги масъулиятни сезган ҳолда, байналмилалчилик нуқтаи назаридан ёндашадилар деб умид қиламиз.

Бизнинг фикримизча 8-модда ҳам таҳрир талаб. Бу ерда ҳам бир тоифа корхона, муассаса, ташкилот ва уюшмаларга асоссиз имтиёзлар бериш қонунлаштирилган. Сир эмас, маълум саноат корхоналарида (айниқса, умумиттифоқ тасарруфидаги), тармоқ илмий-тадқиқот ва лойиҳа-смета тайёрлов институтларидаги ишчи, хизматчиларнинг кўпчилик (60—70 фоиз, айрим жойларда 80—90 фоиз ва ундан ортиқ) қисми асосан рус тилида мулоқот қиладилар ва иш юритадилар. Бундан ташқари бундай корхоналарнинг аксарияти вилоят марказларида ва Тошкентда жойлашган, ижтимоий ҳаёт жараёнига, омма ва ишчилар синфи фикрининг шаклланишига таъсир кучи катта. Мадомики, ушбу (кўз юмиб кетиб бўлмайдиган) ҳол мавжуд экан, моддада келтирилганидек, «иш юритиш республика давлат тили билан бир қаторда рус тилида ва бошқа тилларда олиб борилиши мумкин» эмас. Мумкин деган сўз жумҳуриятимизнинг камида учдан бир қисми саноат корхоналарида (ишчилар синфининг кўп бўлаги уларда жойлашган) иш юритишдаги вазият (эски тоғора — эски тос) шаклида қолаверади, деган гапдир. Бундай «кабоб ҳам — сих ҳам куймасин» қабилидаги иш юритишда 31-моддада белгиланганидек «ўн йил давомида тўла жорий» этилиши амри маҳолдир. Ушбу мулоҳазалардан келиб чиқиб, бизнинг таклифимиз, 8-модда биринчи бандидан сўнг унинг мазмуни қуйидагича ифодаланса: «Ҳар бир муассаса, корхона, ташкилот ва уюшмаларнинг раҳбарлари ва меҳнат аҳли ўз хизмат вазифаларини бажариш учун етарли даражада республика давлат тилини билишлари шарт».

Яна бир мулоҳаза — 10-моддада битилган: «Республика ташқарисидан келтирилган техник-лойиҳа ҳужжатлари асл нусха тилида қўлланилиши» асло мумкин эмас. Фараз қилайлик, буюртма ижрочиси: Украинадан — украин тилида, Белоруссиядан — белорус, Эстониядан — эстон ва ҳоказо тилларда керакли ҳужжатни тайёрлаб жўнатди, дейлик. У ҳолда Ўзбекистон шароитида ушбу ҳужжатларни қандай қилиб асл нусха тилида қўллаш мумкин?

Таклиф: 10-модда мазмуни биринчи бандидан сўнг: «Республика ташқарисидан келтириладиган техник-лойиҳа ҳужжатлар буюртмачининг талаблари ва ижрочининг имкониятларидан келиб чиқиб ўзбек, рус ва бошқа тилларда тайёрланиши мумкин. Рус ва бошқа тиллардаги ҳужжатларни буюртмачи ҳисобидан ўз вақтида республика давлат тилига таржима қилиш таъминланади».

З. САЛОҲИДДИНОВ, Ғ. ТУРСУНОВ, Ў. ҚУДРАТОВ, Ф. РЎЗИЕВ, А. ҚАҲҲОРОВ, А. ХЎЖАНОВ, М. МУҲАММАДИЕВ, З. КАРИМОВА, Х. НУРМУҲАМЕДОВ, А. БОТИРОВ, Д. ҲУСАИНОВА, Н. ЎРМОНОВ, Ф. ЖЎРАЕВ.

НУТҚИМИЗ ПОКЛАНСИН

«Ўзбекистон ССРнинг Давлат тили тўғрисида»ги қонун лойиҳаси билан танишиб чиқиб, хурсанд бўлдим. Чунки, унда умумхалқ муҳокамаси давомида тушган таклиф ва истаклар пухта ўрганилиб, кўпгина ўзгартиришлар киритилибди.

Қадимдан ниҳоятда бой ва жозибали бўлган, кейинги йилларда ўз мавқеини йўқотиб, қашшоқлашиб бораётган тилимизнинг давлат муҳофазасига олиниши биз учун ниҳоятда қувончлидир.

Шу ўринда мен ўз мулоҳазаларимни баён этмоқчиман. Жумладан, мен ва мен тенги 60—70 ёшли аёллар бирор жойга (магазин, шифохона, маиший хизмат уйлари ва ҳоказо) ишимиз тушиб, мурожаат этсак, хизматчилар рус бўлса, фикримизни тушунтиролмай қийналар эдик. Шунинг учун ҳам лойиҳанинг 5-моддасидаги «Хизмат вазифасига кўра аҳоли билан муомала қиладиган шахслар ўз вазифаларини бажариш учун етарли даражада республика давлат тилини билишлари лозим»,— деган қисми, айниқса, маъқул бўлди.

Шунингдек, менинг фарзандларим мактабда ўзбек тилида ўқишган. Бири — Тошкент автомобиль йўллари институтида, яна бири Тошкент Политехника институтини тугатишди. Лекин, уларнинг ўқув даврида жуда қийналишганига гувоҳман. Сабаби, дарсларнинг кўпи русча, қўлланмаларнинг ҳам аксарияти рус тилида. Шундай пайтларда улар «Ойи, бизни қўяверинг, областлардан келганларга қийин»,— дейишар эди. Лойиҳанинг 16-моддасидаги «Ўзбекистон ССРнинг ҳунар-техника билим юртларида, ўрта махсус ва олий ўқув юртларида, улар қайси министрлик ва маҳкама тасарруфида бўлишидан қатъий назар, республика давлат тилида барча ихтисослар бўйича мутахассислар тайёрлаш таъминланади»,— деган сўзлар юқоридаги муаммоларни бир қадар ечади, деб ўйлайман.

Х. МУЗАФФАРОВА,
пенсионер, Тошкент шаҳри.

АДОЛАТ ҚАРОР ТОПСА...

ВИЛОЯТ ИЖРОИЯ ҚЎМИТАСИДА

Бугунги кунга келиб жиноятчиликнинг тез авж олиб кетаётганлигининг ҳам ўзига хос сабаблари бор. Шу жумладан, Коммунистик районида турли хил жиноятлар камайиш ўрнига кўпайиб бораётган экан, буни тасодифга йўйиш ноўриндир.

Халқ депутатлари вилоят Кенгаши ижроия қўмитасининг навбатдаги мажлисида шундай хулосага келинди: районда жиноят турлари тез ўсиб бораётганлигининг иккита асосий сабаби бор. Биринчидан, лўнда қилиб айтиладиган бўлса, район ижроия қўмитаси жиноятчиликка қарши росмана курашмаяпти. Иккинчидан, районда ижтимоий адолат шартлари мунтазам бузиб келинмоқда.

Халқ депутатлари район Кенгаши ижроия қўмитасининг раҳбарлари ижроқўм идораси, бўлим ва бошқармалар, ичкиликбозлик ва гиёҳвандликка қарши кураш ҳамда кузатув ва маъмурий комиссиялар ишини назорат қилмай қўйди. Оқибатда уларнинг иши расмиятчилик ва қоғозбозликдан иборат бўлиб қолди. Шунинг учун ҳам идора ходимлари, бўлим ва комиссияларнинг ҳуқуқ-тартибот ишларига таъсири деярли сезилмайди. Ижроқўмнинг ўзи эса жиноятчилик ва қонунчиликнинг аҳволи тўғрисидаги маълумотларни мунтазам ўрганиб бормайди.

Район ижроия қўмитаси КПСС Марказий Қўмитасининг ижтимоий қонунчилик ва ҳуқуқ-тартиботни янада мустаҳкамлаш, фуқароларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини муҳофаза қилишни кучайтириш масалаларига оид қарорининг бажарилаётганлигини кейинги икки ярим йилдан бери умумлаштиргани ҳам, кўриб чиққани йўқ. Район ички ишлар бошқармаси, халқ суди, халқ депутатлари қишлоқ Кенгашлари ижроқўмлари эса район ижроқўмига тақлид қилиб, партия ва ҳукуматнинг қонунбузарликнинг олдини олиш чоралари, жиноятчиликка қарши курашни кескин кучайтиришга оид қарорларининг ижросига лоқайд муносабатда бўлмоқдалар. Умуман, бу борада тайинли ҳаракат режаси тузиб олинмаган, ярамас иллатларга қарши курашда бурилиш юз бергани йўқ.

Ҳуқуқбузарликка қарши курашни кучайтиришга оид юқори ижроқўмларнинг қарорлари ҳам кўпинча эътиборсиз ташлаб қўйилади. Чунончи, тартибни сақлаш жамоатчилик пунктлари, маъмурий ва кузатув комиссияларининг ишлари, ҳуқуқбузарларга, ўғриларга, порахўрларга, суиистеъмолчиларга қарши кураш тўғрисида вилоят ижроқўми юборган бештача қарор райижроқўмнинг бўлимларида ҳаракатсиз қолиб кетди. Мажлисларда алоҳида кўриб чиқилмади, уларни бажаришга қаратилган тадбирлар ҳам, табиийки, ишлаб чиқилмади.

Бундан ташқари вилоят ижроия қўмитаси жиноятчиликнинг ўсиши туфайли юзага келган ташвишли вазиятни ҳисобга олиб барча шаҳар ва район ижроқўмларига ҳар ҳафтада ўтказиб туриладиган идора мажлисларида ички ишлар бўлимлари бошлиқларининг шу масалага оид ахборотларини тинглаб боришни тавсия қилган эди. Ижроқўм раҳбарларининг оғзаки гапларига қараганда бу тавсияга амал қилиняпти, бироқ уни тасдиқлайдиган бирорта ҳужжат йўқ. Халқ депутатлари қишлоқ Кенгашлар ижроқўмларида, корхона, ташкилот ва муассасаларда тузилган ичкиликбозлик ва гиёҳвандликка қарши кураш, маъмурий ва кузатув комиссиялари, ҳуқуқбузарликнинг олдини олиш кенгашлари амалда нима иш қилаётганликларини билиб бўлмайди.

Маҳаллий ҳокимиятнинг муносабати шундай бўлгач, жиноятчиликнинг авж олиши табиийдир. Жиноятнинг оғир турлари, айниқса, кескин кўпайиб бормоқда. Масалан, оғир жиноятлар ўтган йилдагидан 30 фоиз кўпайди. Ўтган йилнинг етти ойи давомида бир марта қуролли ҳужум бўлган, бир марта қасддан одам ўлдирилган бўлса, бу йил олти марта шундай ҳужум қилинди, беш марта қасддан одам ўлдирилди. Ўтган йили балоғатга етмаган ёшлар тўрт марта жиноят содир қилган бўлсалар, бу йил 11 тадан ошди.

Ижтимоий адолатсизлик ҳам жиноятчилик сари йўл очиб берувчи иллатдир. Районда уй-жой, енгил автомашина, камёб моллар тақсимотида, медицина хизмати соҳасида ана шундай адолатсизлик юз бераётир. Район марказий шифохонаси ўткир ичак касалликлари бўлимининг собиқ мудири А. Ҳайматов бир ҳомиладор аёлни қонунни бузиб бўлимга ётқизди ва яширин искот (аборт) қилди. 2-район шифохонасининг бош врачи И. Ким Ғалаба районида яшайдиган ўз таниши А. Пакка олти кунга қалбаки касаллик варақаси ёзиб берди.

Енгил автомашиналар тақсимотидаги чалкашликлар янада ажабланарли. Тасаввур ҳосил қилиш учун талай мисоллар келтириш мумкин. «Правда» колхози аъзоларининг сони район матлубот жамиятларида ишлайдиганларга нисбатан деярли икки баравар кўп бўлишига қарамай, қарийб тенг баравар кам машина олишди. Савол туғилади: матлубот жамияти ходимлари ўзларининг қайси хислатлари билан колхозчилардан устун туришади?

Район социал таъминот бўлими орқали тарқатиш учун нормадаги 59 та ўрнига 46 та машина берилган. Бунинг устига бўлимда уруш қатнашчилари ва инвалидлари, байналмилал жангчилар ва пенсионерларнинг аризалари қайд этиладиган дафтар ҳам, навбатда турганларнинг рўйхатлари ҳам йўқ. Социалистик мусобақа ғолибларини рағбатлантириш учун ажратилган 31 та машинанинг 25 таси тарқатилган бўлиб, шундан 10 таси Свердлов номли колхоз аъзоларига берилган. Бундан ташқари райижроқўм ҳам шу колхозга 6 та машина ажратиш ҳақида қарор чиқарган. Яна савол туғилади: бу колхоз қандай хизматлари учун райондаги бошқа хўжаликларга нисбатан шунча кўп машина оляпти?

Бундай хатти-ҳаракатларни шунчаки, ижтимоий адолатсизлик деб қўяқолиш аслида адолатдан бўлмайди. Чунки, гап мансаб ва хизмат мавқеларидан фойдаланиш, суиистеъмол қилиш ҳақида бораяпти. Бинобарин, бу ҳам жиноий ҳаракатларнинг бир тури дейиш мумкин. Дарҳақиқат, ижроқўм мажлисида шундай фикр баён этилди.

Халқ депутатлари вилоят Кенгаши ижроия қўмитасининг мажлисида муҳокама этилган масалалар юзасидан қарорлар қабул қилинди.

✦ МАЛИКА Жумабоева Бекобод районидаги Дзержинский номли колхознинг илғор сут соғувчиси. У қарамоғидаги сигирларнинг ҳар биридан шу кунларда 10 килограммдан ошириб сут соғиб олмоқда.

Суратчи: М. ҚОРАБЕКОВ.

• *Шахсий фикр*

ТАШКИЛОТЧИЛАР НЕГА ПАНАДА?

Фарғонада рўй берган хунрезлик оқибатлари бугунги кунда чуқур таҳлил этилиб, ўйламай-нетмай жиноятга қўл урган ёшлар қаттиқ жазоланмоқдалар. Фарғонадаги кимёгарлар маданият саройида бўлиб ўтаётган суд мажлисларини телевидение орқали кўриб, газеталардан ўқиб бораяпмиз. Қора курсида мустақил ҳаётга эндигина қадам қўйган ёшлар ўтирганлигини кўриб, ниҳоятда афсусланмоқдамиз.

Тўс-тўполон пайтида улар кимларнингдир қистови билан қўлларига қурол олиб, беайб кишилар жонига қасд қилган эдилар. Қалтис қадам, жаҳолат устида қилинган жиноят мана бугун уларни қора курсига боғлаб қўйибди.

Менинг ёшлигим Фарғонада ўтган. Бу гўзал водийнинг кўпгина шаҳар ва қишлоқларида меҳнат қилганман. Қалбидарё, меҳмондўст одамлари билан оға-ини тутинганман. Бўлиб ўтган воқеаларни ўзимча таҳлил қилиб, бу сокин элни кимлар бузган бўлиши мумкин, деб ўйлаб кетаман. Ҳозир билиб-билмай жиноятга қўл урган ўспиринлар суд қилинаяпти-ю, аммо уларни бузган, алдаб тубсиз жар қаърига тортган «мураббийлар» эса ҳамон панада юришибди.

Қувасой воқеаси нега аланга олиб кетди, нима учун хунрезликнинг олди олинмади, икки миллат ўртасига низо солганлар вақтида жиловланмади? Ўзимга шундай саволлар бераману, яна жавоб излайман. Чунки маҳаллий партия, совет, адлия органларида сиёсий хушёрлик етишмади. Ташаббусни бир гуруҳ экстремистлар олиб кетди. Улар икки миллатни бир-бирига гиж-гижлаб, бегуноҳ одамларнинг уволига қолди, тартибсизликларнинг ташкилотчиси бўлди. Энди эса ҳеч нарса қилмагандек беparво юришибди. Қора курсида эса алданган ёшлар ўтиришибди.

Адлия ходимлари рўй берган фожианинг асл сабабларини очишлари керак. Токи Қувасой воқеасини келтириб чиқарганлар ҳам, ёшларнинг қўлига пул қистириб, «жанг»га йўллаган бойваччалар ҳам, бир четда томошабин бўлиб турган мансабдор шахслар ҳам жазосиз қолмасин. Шундай кимсалар касофати билан гўзал Фарғона эл-юрт олдида бадном бўлди, азиз тупроғи қонга беланди.

Қайта қуриш даврида бор ҳақиқатнинг ҳаммаси ошкора айтилиши керак. Чала ошкоралик эса элда норозилик туғдириши табиий. Фарғона воқеасига дахлдор бўлган кишилар қайси миллатга мансублигидан қатъий назар ўз жазосини олиши, қонун олдида бошқалар қатори жавоб бериши керак.

Н. ЭШОНОВ,
Тошкент районидаги «Тошкент» совхози уруш ва меҳнат ветеранлари кенгашининг раиси.

«ГУЛ ВА НАВРЎЗ»

ҲАМЗА МУКОФОТИГА НОМЗОДЛАР

Қайта қуриш, ошкораликнинг кучайиши ва демократиянинг чуқурлашуви шароитида маданий меросга, классикага муносабат ҳам ўзгариб бормоқда. Сир эмас, илгари классика тафтиш қилинар, бир қолипдаги ғоявий-сиёсий тушунчаларимизга тўғри келадиганидан фойдаланилар, қолганлари четга суриб қўйилар эди. Классик ёзувчи, санъаткор ҳар доим аъло даражада ижод қилади, унда бадиий бўш асарлар, зиддиятлар бўлмайди, деган тушунча ҳукм сурарди. Саҳна санъатида ҳам маълум даражада классикани «тузатиш», унга шубҳа билан қараш ҳоллари учраб турарди. Чет элга ўтиб кетган ёҳуд ўз юртида репрессияга учраган санъаткорларнинг не-не асарлари унутилган бўлиб, неча авлод бундай ижодий қадриятлардан бенасиб қолди.

Хайриятки замон ўзгарди, сиёсат ва маданий меросга қарашларимиз ва муносабатларимиз ҳам янгиланиб бормоқда. Режиссёрлар, театр коллективлари классик асарни саҳналаштиришда тобора дадилроқ ҳаракат қилишяпти. Ўзбекистон театрларида сўнгги йилларда саҳналаштирилган классик асарлар юқоридаги каби мулоҳазалар уйғотади. Айниқса, Муқимий номидаги Ўзбек давлат музикали драма театрининг «Гул ва Наврўз» спектакли классикага нисбатан муносабатда, уни саҳналаштиришда жиддий ўзгариш рўй бера бошлаганидан нишонадир.

«Гул ва Наврўз» аслида классик шоиримиз Лутфийнинг достонидир. Драматург Собир Абдулла саҳна устаси, режиссёр Музаффар Муҳамедов билан ҳамкорликда уни пьесага айлантирган эди. Гул билан Наврўзнинг романтик саргузаштларга тўла муҳаббати илк феодализм даври воқеалари, қулдорлик, зулм-истибдод, замон зўравонларининг ўзаро қирғинбаротлари билан боғлиқ ҳолда ёритилади. Музикали драма устаси композитор Тўхтасин Жалилов Георгий Мушель билан ҳамкорликда асарнинг мана шу бир-бирига чатишган инсоний ва ижтимоий-сиёсий йўналишига айнан мос тушадиган ҳамда халқ оҳанглари билан йўғрилган музика басталаган.

«Гул ва Наврўз» 1966 йилда илк бор М. Горький номидаги Фарғона область музикали драма ва комедия театрида режиссёр Зуннун Мадалиев томонидан дурустгина саҳналаштирилган эди. Аммо, афсуски, асар бошқа театрларда қўйилмади. Орадан йигирма уч йил ўтгандан кейингина Муқимий театри саҳнасига чиқди. Театр коллективи даврбоп асарга эга бўлди, спектаклни тайёрлаш жараёнида сўнгги йилларда бирмунча унутилган ўзининг иш услуби, образ, спектакль яратиш йўлларини қайта тиклаб олди.

Режиссёр Носир Отабоев аввало пьеса матнини, унга манба бўлган Лутфий достонини пухта ўрганди, мавжуд музикани тинглаб, унинг руҳига кирди. Бутун театр коллективи қатнашадиган бундай йирик асарнинг оммавий саҳналарини қунт билан ишлади. Зеро бундай саҳналар спектаклнинг етакчи, ҳал қилувчи, ўзига хос бадиий ва ғоявий мазмунини белгилайди.

Наврўз сайли, ғарқ бўлган кемада омон қолганларнинг қирғоққа чиқиши, қулларни ишлатиш, Гулнинг яккама-якка қиличбозлик қилиши, Бинде билан Гулнинг тўйи, араблар билан ҳабашлар жанги, дориломон саҳналари миришкорлик билан ишланган. Ҳар бир иштирокчининг ўз вазифаси бор. Қаҳрамонлар ҳам омма орасида. Вақти-вақти билан режиссёр уларни ажратиб кўрсатади. Гул ва Наврўзнинг висол онлари, Бахманнинг Гулга ишқибозлиги, ҳабаш маликаси Бинденинг қул йигит қиёфасида юрган Гулни севиб қолиши каби кичик саҳналар ҳам оммавий кўринишлар билан туташиб кетган.

Қаҳрамонлар қисмати халқлар, элатлар бошига тушган фитна, жангу-жадал, ғам-ғуссаларнинг бир бўлагидек таърифланади. Замон тинч, эл-юрт осойишта бўлмаса инсон бахтли бўлолмайди, деган ғоя илгари сурилади.

Аммо бу билан режиссёрнинг иши бекаму-кўст демоқчи эмасман. Чунончи саҳна ўртасидаги ўзгармас мослама билан макон бўғиб қўйилган. Айниқса шу мосламада спектаклнинг боши, ўртаси ва охирида томошабинга қаратиб қурилган саҳналар ҳийла зерикарлидир. Спектаклнинг тантанавор руҳда тугашини ҳам мантиқий деб бўлмайди. Бундай майда-чуйда камчиликлардан қатъий назар, режиссёрнинг актёрлар билан эринмай ишлаши диққатга сазовор, асарнинг умумий саҳнавий ечими тўғри.

Гул ҳам, Наврўз ҳам нафақат ошиқи шайдо, айни чоғда курашчи, исёнкор қилиб гавдалантирилади. Улар ноҳақликка, зулмга, урушга қарши курашар экан, аввалambор бошқа кишиларнинг (улар қайси элат, қайси динга мансублигидан қатъий назар) ор-номуси, эрки, озодлигини ҳимоя қилади ва мана шу курашда ўз бахтини топади.

Актриса Меҳри Бекжонова Гулнинг нозокати, иффати, Наврўзга бўлган эҳтиросини маълум даражада тасвирлайди. Кўпроқ қаҳрамонининг қатъияти, жасурлигига урғу беради. Шу жиҳатдан Гулнинг Бахман, нотаниш шаҳзода қиёфасидаги Наврўз, бостириб келган қўшинлар билан бўладиган жанг саҳналари шиддатли ва таъсирлидир. Полвонлардай миқти гавдали, ўз кучи ва ақлига ишонган, оғир-босиқ, ҳар қандай шароитда ҳам ўз ғурурини, шахсиятини, одамийлигини сақлаб қола олган Наврўз — Тургун Бекназаров Гулга чиндан ҳам муносиб.

Спектаклда персонажлар кўп. Ижрочиларнинг ҳар қайсиси ўзига топширилган ролнинг маълум бир жиҳатини кучайтириб тасвирлайди. Масалан, Рустам Маъдиев Бахманнинг олчоқ, сурбетлигини, Маҳмуджон Ғофуров Гулнинг отаси — Элатбегининг баджаҳллигини, Фароғат Раҳматова энага Савсаннинг меҳрибонлигини, Одина Нарзуллаева малика Бинденинг шўхлиги, ошуфталигини томошабинга етказиб бера олганлар. Энг муҳими саҳнада ҳаёт қайнайди: ҳар ким ўз ўрнида, ўз вазифаси, ҳолатига эга бўлиб, чинакам саҳнавий ансамблни вужудга келтиради.

Спектаклнинг яна бир фазилати — давр муҳити ва ўзига хос характерларни яратишда сўз, музика, нуршуъла каби барча саҳнавий воситаларнинг уйғунлашганидадир. Шунинг учун ҳам спектаклни томоша қилган томошабинларнинг бири сифатида мазкур саҳна асарининг Ҳамза номидаги мукофотга тақдим этилганидан ғоят қувондим.

Дарвоқе, классикада гап кўп. Уни қанча чуқур ўргансанг янги қирралари очилаверади. Ҳар бир янги авлод ундан ўзига зарур маъниларни уқиб олиши турган гап. Театр санъатида ҳам классиканинг ўрни беқиёс. Ўзбек театрида бу соҳада янги давр бошланди. Классик асарнинг ичига чуқурроқ кириб бориш бўсағасида турибмиз. Келгусида эса чинакам кашфиётлар бўлиши муқаррар.

Муҳсин ҚОДИРОВ,
профессор.

«ТАРҒИБОТЧИ—89»

АЛОҚАЛАР МУСТАҲКАМЛАНМОҚДА

Тошкентлик тарғиботчиларнинг Киевда бўлишларида уларнинг Октябрь инқилоби номидаги майдонда норасмий уюшмалар вакиллари билан мамлакатимизни янада ривожлантириш йўллари тўғрисидаги мунозаралари диққатга сазовор воқеалардан бири бўлди.

«Тарғиботчи—89» поезди Львовга етиб келганидан кейин анъанавий саёҳатдан сўнг унутилмас учрашув бўлди. Бу ердаги умумий таълим мактабларидан бирига Ўзбекистоннинг биринчи президенти Йўлдош Охунбобоев номи берилган экан. Унинг ўқувчилари эса Тошкентдаги энг яхши мактаблардан бири билан дўстона алоқалар ўрнатишган. Тарас Шевченко номидаги бу мактаб Украина бинокорлари томонидан 1966 йили бунёд этилган. Тарғиботчиларнинг Львовдаги мактабда учрашувлари чоғида у ерда ўзбек тилини, Тошкентдаги мактабда эса украин тилини ўрганишни йўлга қўйиш таклифи ўртага ташланди. Бу ишни ўқитувчилар айирбошлашдан бошлаш керак деган фикрга келинди.

Тошкентлик тарғиботчилар шунингдек, Львов область партия комитетининг сиёсий маориф уйида, республика диагностика марказида, опера театрида ҳам бўлдилар. Қизғин баҳслар бўлиб ўтди.

«Тарғиботчи—89» поезди иштирокчиларининг Ужгород, Мукачева, Рахов шаҳарлари меҳнаткашлари ва тарғиботчилари билан учрашувлари ҳам қизиқарли ўтди.

В. ЛОМОВЦЕВ.
(телефон орқали олинди).

ОММА ОРАСИДА

ТАҚДИРИМИЗ БОҒЛАНГАН ЭКАН...

Сиёсий докладчи район марказий поликлиникасининг бош врачи Эркин Пирназаров гапни узоқдан бошлаб одамларни зериктириб қўймади. Партиянинг ҳозирги даврдаги миллий сиёсатини КПСС Марказий Комитети сентябрь Пленуми материалларига, маҳаллий ҳаётга боғлаб тушунтириб берди.

Оққўрғон район партия комитети унга Алимкент қишлоқ участка касалхонасида ягона сиёсий кун машғулотини ўтказишни топшириб янглишмаган эди. Бу коллектив Э. Пирназаровга яхши таниш. Хизмат юзасидан бу ерга кўп марта келган, ҳамкасблари билан яқиндан мулоқотда бўлган. Касалхонада юзга яқин медицина ходими меҳнат қилаяпти. Улар 14 миллат вакилларидир. Шифокорлар турли миллат фарзандлари бўлишса ҳам ўзбек, рус, турк, қозоқ, татар тилларини мукаммал билишади. Чунки Алимкент посёлкаси ва ён-атрофдаги қишлоқларда истиқомат қилаётган кишиларнинг аксарияти асосан шу миллатларга мансубдир. Улар шифокорларга ўз дардларини она тилларида тушунтириб бераверишади. Шифокорлар ҳам беморлар тушунадиган тилда маслаҳатлар берадилар, суҳбатлар ўтказадилар.

Сиёсий докладчи КПСС Марказий Комитети сентябрь Пленуми якунларини шарҳлаб бергач, партия миллий сиёсатининг меваси сифатида пайдо бўлган Ўзбекистон ССРда давлат тили тўғрисидаги қонун лойиҳаси устида тўхталди.

— Касалхона шифокорлари қонун лойиҳасида қўйилган талабларга тўла жавоб берадилар,— деди у.— Лойиҳада халққа хизмат қилувчи кишиларга давлат тилини албатта билиб олиш тавсия этилган. Чунки тил билган дил билади, деган нақл бор. Шу нақлга касалхона шифокорлари илгаритдан амал қилиб тўғри йўл тутмоқдалар.

— Отам озарбайжон, онам эса марий,— суҳбатга қўшилди катта ҳамшира Надежда Муродова. Ўз она тилим қатори рус, ўзбек, турк тилларида ҳам бемалол сўзлашаман. Уч фарзандим бор. Уларнинг энг каттаси тўртинчи синфда ўқияпти. Болаларим ҳам рус, ўзбек, турк, татар болалари билан дўстлашиб, улар тилини пухта ўрганиб олишган. Кўп тилни билган одам ҳеч қаерда қийналмайди. Қонун лойиҳасида ўзбек тилини ривожлантириш билан бирга бошқа тилларга ҳам ҳурмат билан қараш зарурлиги тўғри уқтирилган.

— Рус мактабларида ўзбек тилини чуқурроқ ўрганиш пайти келди,— суҳбатни давом эттирди ҳамшира И. Клюквина.— Ҳозирча фарзандларимиз ўзбек тилини юзаки ўрганишмоқда. Тақдиримиз ўзбек эли билан боғланган экан давлат тилини чуқур билишимиз керак.

— Ўзбек тилига давлат мақоми берилиши муносабати билан рус ва бошқа миллат тилларини ўрганишда чеклашлар бўлмайдими,— сўраб қолди шифокор Гуля Зиганшина.

— Йўқ,— деди сиёсий докладчи.— Рус тилини миллатлараро муомала тили сифатида яна ҳам мукаммалроқ ўрганамиз. Акс ҳолда иттифоқ, жаҳон миқёсидаги воқеалардан бехабар қоламиз, қардошлар билан мулоқотда бўла олмаймиз. Қонун лойиҳасини синчиклаб ўқиб чиқсангиз бу саволга яна ҳам тўлароқ жавоб топасиз.

Машғулот давомида саволлар кўп тушди. Сиёсий докладчи уларнинг барчасига қонун лойиҳасидан келиб чиққан ҳолда қониқарли жавоб берди.

Шу куни Оққўрғон районининг барча хўжаликлари, ташкилот ва муассасаларида ягона сиёсий кун машғулотлари бўлиб ўтди. Машғулотлар мазмундорлигини ошириш мақсадида район партия комитети сиёсий докладчиларга олдиндан маълум йўл-йўриқлар берган эди. Район ижроия комитети раиси А. Нишонов Сегизбоев номли совхозда, район партия комитетининг иккинчи секретари А. Н. Дон марказий шифохонада, район партия комитетининг секретари Ф. И. Хўжаева халқ таълими ходимлари ҳузурида сиёсий докладлар билан чиқдилар кўпгина саволларга жавоб қайтардилар. Сўзга чиққан нотиқлар давлат тили тўғрисидаги қонун лойиҳасини маъқуллаб гапирдилар.

Д. НАСРИДДИНОВ.

ЧЕТ ЭЛЛАРДА

• МАМЛАКАТЛАР • ОДАМЛАР • ВОҚЕАЛАР •

ТЕЛЕТАЙП ЛЕНТАСИДАН

✦ ВАШИНГТОН. Панамада давлат тўнтариши қилишга беҳуда уриниш Буш маъмурияти ҳокимият тепасига келгандан буён биринчи марта турли федерал идоралар ўртасида уларнинг қайси бири 3 октябрь куни Панамада бўлган воқеаларда суст ёки дадил ҳаракат қилгани хусусида ўзаро тўқнашув чиқишига олиб келди. Бу тўқнашув МРБ директори Уильям Уэбстер учун кўнгилсизликка айланди.

«Вашингтон пост» газетасининг хабар қилишича, «маъмуриятдаги юқори лавозимли расмий кишиларнинг Уэбстер фаолиятидан тобора кўпроқ ғаши келмоқда ва уни разведка масалаларида президентнинг фаолроқ ёрдамчиси бўла оладиган бирор киши билан алмаштириш имконияти ҳақида гапирмоқдалар».

✦ НЬЮ-ЙОРК. Филиппиннинг собиқ президенти Фердинанд Маркос якшанба куни Гавайя оролларида дафн этилди. У халқ қўзғолони натижасида ватанини ташлаб чиқиб кетишга мажбур бўлгандан кейин сўнгги уч ярим йил давомида шу ерда яшаган эди. Дафн маросимида, деб хабар қилди Ассошиэйтед Пресс агентлиги, минглаб одамлар қатнашди, уларнинг орасида йигирма йил давомида Филиппинда ҳукмдорлик қилган диктаторнинг яқин кишилари ҳам бор эди.

✦ ПАНАМА. Якшанба куни Панаманинг пойтахт вилоятидаги бир қанча районлар территориясида АҚШ жанубий қўмондонлигининг навбатдаги ҳарбий машқлари бўлди. Унда Американинг қуруқликдаги қўшинлари ва ҳарбий ҳаво кучлари қатнашди. Гувоҳларнинг айтишича, АҚШ ҳарбий хизматчилари танклар, зирҳли транспортерлар, артиллерия ва авиация мададида аҳоли пунктларини эгаллашни, шартли душманнинг истеҳкомларига ёппасига ўт очиб зарба беришни пишиқтирди. Америка ҳарбийларининг бу ҳаракатлари вилоят аҳолиси орасида ваҳима қўзғади, чунки жанубий қўмондонлик машқ ўтказишни яна Панама маъмурлари билан келишмади.

✦ БАЙРУТ. Ўтган кечаси Ливан пойтахтини ғарбий ва шарқий секторларга ажратиб турган «яшил чизиқ» бўйлаб автомат қуроллардан айрим отишмалар бўлди. Ливаннинг тоғлиқ районларида тараққийпарвар социалистик партия қуролли отрядлари билан Ливан армиясининг христиан қисми бўлинмалари ўртасида тўқнашувлар юз берди.

Саудия Арабистонининг Ат-Тоиф шаҳрида ўтаётган Ливан парламенти депутатларининг кенгашида «миллий тотувлик хартияси» муҳокама қилинмоқда. Унинг кўпгина қоидалари юзасидан ҳамжиҳатликка эришилган бўлсада, мамлакатда Сурия қўшинларининг туриши масаласидаги ихтилофлар сақланиб қолмоқда.

(ТАСС, 16 октябрь).

✦ АВСТРИЯ пойтахти Венада БМТ, МАГАТЭ ва ЮНИДО каби халқаро ташкилотларнинг штаб квартиралари жойлашган. Сиз суратда кўриб турган замонавий бинолар комплекси Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Венадаги марказидир. У бу йил ўзининг ўн йиллигини нишонлаяпти.

АДН—ТАСС суратлари.

МУРОЖААТНОМА ҚАБУЛ ҚИЛИНДИ

КОБУЛ, (ТАСС). Муҳаммад пайғамбар таваллуд топган кун муносабати билан конференцияда қатнашган мусулмон делегацияларнинг вакиллари мурожаатнома қабул қилдилар. Унда Афғонистондаги урушни тўхтатишга даъват этилади. Мурожаатнома конференциянинг расмий ҳужжати сифатида Исроил ва жанубий Африка республикасидан ташқари, жаҳондаги барча халқаро ташкилотлар ва давлатлар бошлиқларига юборилади.

Конференция қатнашчилари Афғонистонда давом этаётган биродаркушлик уруши муносабати билан чуқур таассуф билдирадилар ва барча мамлакатларга республиканинг ички ишларига аралашишдан тийилиб туришни, мамлакатнинг территориал бутунлиги ва халқаро миқёсда тан олинган чегараларини ҳурмат қилишни сўраб мурожаат этдилар.

Ҳужжатда ҳар икки томон можародан сулҳга келишга чақирилади. Бунинг учун, муаллифларнинг фикрича, махсус комитет тузиш зарур.

ФРАНЦИЯНИНГ КИЧИК СУВ ОСТИ КЕМАЛАРИ

ПАРИЖ, 16 октябрь. (ТАСС). «Энг кичик сув ости кемасининг ижодкори франциялик ёш корхона эгаси ва инженер Жан-мишель Онофрининг айтишича, бундай кемаларнинг узунлиги — 3,5 метр, эни 2,4 метр, вазни 3 тоннадан иборатдир.

«Смаль — 2» номини олган ихчам сув ости кемаси икки кишига мўлжалланган бўлиб, 50 метр чуқурликка тушиши ва уч кеча-кундуз мустақил сузиши мумкин. Кемада саёҳат қилиш махсус тайёргарликни талаб қилмайди ва бутунлай хавфсиздир. Кема сув устида турган чоғроқ кемага шатак сими билан боғлаб қўйилади ва улар ўртасида телефон алоқаси йўлга қўйилади.

Онофри янги кемаларни келгуси йил бошиданоқ кўплаб ишлаб чиқаришни йўлга қўйишни мўлжалламоқда. Бундай кемалар сув ости туризми ишқибозларига манзур бўлади, деб кутилмоқда. Бунинг учун асослар бор: «Туристик» сув ости кемаларига йиллик талаб келгуси ўн йилликда анча ортади. Япония, Финляндия ва бошқа мамлакатларнинг фирмалари бундай кемаларга зўр қизиқиш билдирдилар.

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИГА ЖАВОБ БЕРАДИЛАР

«АТРОФ-МУҲИТ ТОКАЙГАЧА БУЛҒАНАДИ?»

ГАЗЕТАНИНГ биринчи июль сонида чиққан шу сарлавҳали танқидий мақолага Олмалиқ шаҳар Совети ижроия комитетининг раиси Т. Толипов имзоси билан жавоб хати олдик.

«Олмалиқ шаҳар ижроия комитети шуни хабар қиладики, — дейилади жумладан жавобда, — «Атроф-муҳит токайгача булғанади» мақоласида келтирилган фактлар тўғри. Ҳақиқатдан ҳам шаҳарда ҳаво ҳавзасини ифлос қилувчи 940 та манбаъ бор. Уларнинг 497 тасигина чанг-газ тозалагичлар билан жиҳозланган. Ҳавога заҳарли моддаларни тарқатишнинг энг кўп қисми — 96 фоизи кон-металлургия комбинатига, 2,6 фоизи химия заводига тўғри келади. Химия заводида ифлослантирувчи 4 манбаъ тозалаш мосламалари билан таъминланмаган... Олмалиқ кон-металлургия комбинатида самони муҳофаза қилишнинг 2000 йилгача мўлжалланган комплекс программаси ишлаб чиқилган...

Олмалиқ шаҳар ижроия комитети мажлисларида ва халқ депутатлари шаҳар Совети сессияларида атроф-муҳитни муҳофаза қилиш масаласи бирнеча марта кўриб чиқилди. Олмалиқ шаҳри атроф-муҳитни муҳофаза қилишнинг 1987—1990 ва 2000 йилгача бўлган даврга мўлжаллаб ишлаб чиқилган комплекс программасининг бажарилиши назорат қилиб борилмоқда».

СУРАТДА: Тошкентдаги 22-мактаб директори, Ленин ва Меҳнат Қизил Байроқ орденлари кавалери, СССР халқ маорифи аълочиси, республикада хизмат кўрсатган ўқитувчи Ҳокимжон Ҳошимов ва ўқувчилари шу мактабнинг собиқ талабаси Собиржон Охунжоновни қутлуғ ёши ва фахрий унвон билан муборакбод этмоқдалар.

Е. БОТИРОВ сурати.

• ҚУТЛАЙМИЗ

ҲАМОН ОЛДИНГИ САФДА

УЛУҒ Ватан урушининг дастлабки кунлариданоқ жангга кирган Собиржон Охунжонов Киев мудофаасида қатнашиб, 1941 йил октябрь ойида енгил ярадор бўлиб қайтгач, қўмондонлик уни 94-алоҳида ўқчи бригаданинг автоматчилар ротасига командир қилиб тайинлади. Мазкур бригадага Москва яқинидаги Коломна шаҳри ёнидаги дала лагерида Олий Қўмондон вакили генерал Артемьев жанговар байроқ топширгач эса, у Сталинград фронтига жўнатилди. Бу ерда С. Охунжонов бошлиқ жангчилар фельдмаршал Паулюс қўмондонлигидаги армия қўшилмаларини қуршаб олиб, тор-мор қилиш операциясида қатнашиб, кўплаб ҳарбий ашёларни ўлжа олишди.

Шундан сўнг таркибида 11 миллат вакиллари бўлган байналмилал рота командири С. Охунжонов ўз автоматчилари билан Краснодонни, Ворошиловградни, умуман Украина территориясини, Польшани озод қилишда, Берлинни штурм билан ишғол этишда, Дрезденни олишда, Прагани озод қилишда қатнашиб, бир неча мардлик ва жасорат намуналарини кўрсатди...

Шон-шуҳратларга тўлиқ жанговар йўлни босиб ўтган 94-алоҳида ўқчи бригада автоматчилар ротасининг собиқ командири, бугунги кунда 70 ёшини нишонлаган ўзбек генерали ҳозирги тинчлик даврида ҳам ҳамон олдинги сафда.

Яқинда Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ёшларни коммунистик руҳда тарбиялашда кўп йил самарали ишлаганлиги, бу ишга кенг кўламда ветеранларни жалб этганлиги учун уруш ва меҳнат ветеранлари Тошкент шаҳар кенгашининг раиси Собир Собирович Охунжоновга «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган ёшлар мураббийси» фахрий унвонини берди.

У. ҲИКМАТОВ.

• *Янгича анъаналар — ҳаётга!*

ОИЛАЛАР БАЙРАМИ

Улар давра тўрида ўтиришибди. Умрнинг аччиқ-чучугини тотган, бугунги кунда ҳаёт нашидасидан баҳраманд оилалар... Собир ота ва Пазлихон ая Зуфаровларни Тошкент районида кўпчилик яхши танийди. Ҳар икковлари меҳнатда тобланиб, ҳурмат-эътибор топганлардан. Гап бу заҳматкашлар ҳақида борганда ҳар ким тотувликлари, қўша-қўша фарзандлар, набираларни вояга етказганликларини тилга олиб уларга ҳавас қилади. Чиндан ҳам бундай фидокорларнинг умр йўли ёшларга мактаб. Бугун эса бир-бирига энг оғир кунларда ҳам садоқат билан муносабатда бўлган кексаларнинг оила қурганликларига олтмиш йил тўлганлиги ҳақида илиқ гаплар бўляпти.

Сўзга чиққан борки, қўша қариган табаррук зотларнинг ниҳоятда меҳнаткашлиги, камтарлиги, одамийлиги тўғрисида тўлқинланиб гапиради. Беш ўғил, уч қизни вояга етказган ота-онага бундай сўзлар ҳузур бағишлайди. Зеро, оқ ювиб, оқ тараб фарзандларига берган меҳрлари зое кетмабди. Уларнинг ҳар бири жамиятда муносиб ўринларини эгаллашди. Ўзлари каби эл-юртда иззат-ҳурмат топишди. Эндиликда кексалар улар роҳатини кўришяпти.

— Тошкент районида бундай ибратли оилалар анчагина, — дея сўз бошлади Юнусобод қишлоқ Советининг раиси Сирожиддин Аъзамов,— сўлим оромгоҳлардан бири — Дендропаркда «Оила ва ҳаёт» давра суҳбатини очар экан. — Биз бугун «олтин» ва «кумуш» тўйларини нишонлаш ёшига етган, табаррук довонлардан ўтган, умр йўлдошларни ва ҳаётга эндигина қадам қўйган ёш оилаларни тўпладик. Бугунги тантанамиз уларга бағишланади.

Музика садолари остида оилалар дастурхон атрофидан жой оладилар. Улар орасида турли миллат вакиллари ҳам бор. 2-Дархон маҳалласида истиқомат қилувчи Тунгуш Пернабековнинг Алия Пернабекова билан турмуш қуришганига қирқ йилдан ошди. Шу маҳаллалик Исоқ Шоқосимов ва Лазокат Камоловаларнинг бирга ҳаёт кечирганларига эса қирқ икки йил бўлибди. 1-Дархон маҳалласидан рус оиласи Лидия ва Александр Дудинлар, немис оиласи Роза ва Гуго Гальвецлар 25—30 йилдан бери тотув ҳаёт кечирмоқдалар. Тантанада бу оилалар ҳаёт йўли, ўзлари эришган ютуқлар, фарзандлар камоли ҳақида сўз борди.

Шу куни район ЗАГС бўлими ўз иш жойини боққа кўчирди десак муболаға бўлмайди. Бирга турмуш қуришга аҳд қилган, Сайфиддин Тожихўжаев ва Дилором Ғанихўжаевалар, Иброҳим Абдуваҳобов ва Мавжуда Эшонқуловаларга мудира Ҳолида Атхамова никоҳ гувоҳномаларини шу жойда тантанали равишда топширди. Қўша қариган бахтли оила соҳиблари уларни самимий муборакбод этдилар.

...Оилада гўдак туғилди, янги инсон дунёга келди. Қуёшнинг заррин нурларидан қувониш, мовий осмондан завқ олиш учун туғилди у. Демак совет оиласи яна бир гражданинга кўпайди. Ҳалқимиз ниҳоятда болажон. Шу боис ҳам «Ўнта бўлса ўрни, қирқта бўлса қилиғи бошқа»— деган нақли бежиз эмас. Ҳар бир оила янги фарзандининг дунёга келишини ўзига хос шодлик билан нишонлайди.

Зокирхўжа Файзуллаев ва Ноилахон Файзуллаевалар биринчи фарзандлари туғилганлигини ана шундай файзли кечада нишонлаш бахтига муяссар бўлдилар. Шунингдек, Латифжон Низомов ва Барнохон Низомовалар ўз жажжи фарзандларига Жасуржон деб ном бердилар. Исоқ Шоқосимов ва Лазокат Камоловалар бу ёш оилани паҳлавон ўғил билан қутлаб ўзлари каби пири-бадавлат бўлиб юришларини тиладилар. Район маданият уйи «Шодиёна» ашула ва рақс ансамблининг раҳбари, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист Комилжон Баратов ижро этган «Чақалоқлар» қўшиғи бу маросимга ҳамоҳанг бўлди.

Қўша-қариган оила бошлиқлари, бахтиёр келин-куёвларни табрик этиш учун пойтахтдаги Ҳамза номли театр актёрлари — Ўзбекистон ССР халқ артистлари Рихсихон Иброҳимова, Ширин Азизова, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист Бахтиёр Қосимов, ёш артистлар Равшан Жўраев, Маҳфуза Боботуллаева, Рустам Каримовлар меҳмон бўлиб келиши кечага файз киритди. Улар Шукруллонинг «Ўғрини қароқчи урди», Ф. Мусажоновнинг «Нажот истаб» каби асарлардан саҳналар намойиш этдилар. Йиғилганлар Абдураҳмонов номли совхознинг 1-болалар боғчаси тарбияланувчиларининг чиқишларини олқишладилар.

— Мен бугунги байрамдан, унинг ташкилотчиларидан, айниқса, Юнусобод қишлоқ Совети клубининг мудираси Маърифат Эргашева хизматидан жуда хурсанд бўлдим, — дейди «Тутзор» маҳалласида яшовчи қозоқ оғамиз Исоқ Бозорбеков. — Умр йўлдошим Жамила билан 42 йилдан бери биргамиз. 7 та фарзандимиз, 16 та неварамиз бор. Қозоқ ва ўзбекнинг қадим-қадимдан ери-ерига, дили-дилига туташ. Урф-одатларимиз ҳам, маросимларимиз ҳам ўхшаш. Шундай экан ниятимиз ҳам бир: ер юзида тинчлик, дўстлик бўлсин, бугунгидек тантаналар кўпаяверсин.

З. ЖЎРАЕВА.

✦ СУРАТЛАРДА: байрам тантаналаридан лавҳалар.
Суратчи М. НАЗАРОВ.

НАВБАТДАГИ УЧРАШУВ БУХОРОДА

Тошкентдаги Республика кўрлар жамиятининг марказий маданият саройида Ўзбекистон кўрлар жамиятининг Бухоро ва Тошкент вилоятлари спортчилари ўртасида шахмат ва шашка бўйича ўртоқлик учрашуви бўлиб ўтди. Мусобақада 14:6 ҳисобида мезбонлар ғалаба қозонишди. Учрашув тугагач, тарафлар навбатдаги мусобақани Бухоро шаҳрида ўтказиш тўғрисида келишиб олишди.

А. ҲАЙДАРОВ.

✦ ✦ ✦

• *Суд залидан*

ЭГРИ ЙЎЛ ПАНД БЕРДИ

Чиноз районидаги суҳбатларимизнинг бирида халқ судьяси С. Жамолов шундай деб қолди:

— Кейинги вақтда мол ўғрилари кўпайиб қолди. Шуниси қизиқки, уларнинг кўпи қўлга тушаяпти. Ўйламай босдим тиканни, дейдилар-ку, кейинчалик пушаймон бўлиб юрадилар, тавбатазарру қиладилар, лекин бефойда. Яқиндагина яна бир группа қўй ўғрилари устидан суд бўлди.

Чиноз район халқ суди чиқарган ҳукмга кўз югуртираман. Рўзиматбой Турсунбоев — 1967 йилда туғилган. Тошкент районидаги «Ўзбекистон ССР 50 йиллиги» колхозида ишлайди. Янгийўл районидаги Жамбул номли посёлкада истиқомат қилади. Ғайрат Нишонбоев бўлса 1971 йилда туғилган, ҳеч қаерда ишламайди. Янгийўл районидаги Калинин номли колхоз территориясида яшайди. Ихтиёр Аманбаев — эндигина ўн еттига кирган, Нишонбоевнинг маҳалладоши, Ғалаба районидаги қурилиш кооперативининг аъзоси.

Улар ўзларича режа тузган бўлдилар. Изни йўқотиш мақсадида ўғирликка кўздан бегонароқ, узоқроқ жойни танладилар. Чиноз район «Москва» колхозининг Калинин номли участкасида изғидилар. Сўнг бир кўнимга келдилар. Тунда К. Нурқулов хонадонидан икки қўйни ўғирлаб, Янгийўл районига олиб келиб бекитиб қўйдилар. Уйдагиларга бозордан сотиб олдик, дейишди.

Қўй ўғрилари қўлга тушишди. Р. Турсунбоев ва И. Аманбаев уч йилга, Ғ. Нишонбоев беш йилга озодликдан маҳрум этилди ва уларга тегишли мол-мулк мусодара қилинди.

Б. СОЛИҲОВ.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

Ўзбекистон ССР Маданият министрлиги
М. Қориёқубов номли ўзбек давлат филармонияси

В. И. ЛЕНИН НОМЛИ СССР ХАЛҚЛАРИ ДЎСТЛИГИ САРОЙИДА

26 октябрь соат 19.00 да

«ЁШ ИЖРОЧИЛАР САНЪАТИ»

Тошкент вилояти Ленин комсомоли мукофотининг лауреати

ОЛИМЖОН ОРИФЖОНОВ

ва хонанда

МАҲМУДЖОН АЗИМОВ

КОНЦЕРТИ

ПРОГРАММАДА:

Ўзбекистон ССР халқ артисти

МАЛИКА АҲМЕДОВА

рақкосалар: Элвира НОРБОЕВА, Шоира ҒОИИБНАЗАРОВА қатнашадилар.

Концерт программасини Уткир СИДДИҚОВ олиб боради.

БИЛЕТЛАР СОАТ 14 ДАН БОШЛАБ ХАЛҚЛАР ДЎСТЛИГИ САРОЙИ КАССАЛАРИДА СОТИЛМОҚДА.

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА

22—25 ОКТЯБРЬ КУНЛАРИ СОАТ 20.00 ДА
СССРда БИРИНЧИ МАРТА

КАТТА ШОУ-ПРОГРАММА

ҚЎШИҚЛАР МУАЛЛИФИ ВА ИЖРОЧИСИ АМЕРИКАЛИК

Александр ВАЙНЕР

ПРОГРАММАДА:

Лилиана Дайкова, Людмила Розанова, Оля Фаворовская.

«ГОЛЬФСТРИМ» ва «ПОП-СЕРВИС» ГРУППАЛАРИ

ИШТИРОҚ ЭТАДИ

Касса дам олиш кунисиз соат 10 дан 20.00 гача очиқ. Олдиндан билетлар сотиш кассаси ишлайди.

КОЛЛЕКТИВ БЎЛИБ ТУШИШ УЧУН БУЮРТМАЛАР ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИ.

ҚАСБ ТАНЛАЙМИЗ!

ҲАЙДОВЧИ БЎЛАМАН!

Йигит ва қизлар трамвай ҳамда троллейбус ҳайдовчилари ўқитиладиган курсларга таклиф қилинади. Курсларга кирувчиларнинг ёши — трамвай ҳайдовчиси ихтисосига 20 ёш, троллейбус ҳайдовчисига эса 21 ёш бўлиши лозим.

Машғулотлар ишлаб чиқаришдан ажралган ҳолда трамвай-троллейбус ишлаб чиқариш бошқармасининг ўқув комбинати базасида ва 23-ўрта ҳунар-техника билим юртида олиб борилади.

Ўқувчиларга ҳар ойда 70 сўм ҳажмида стипендия ва электр билан юрадиган жамоат транспортида текин юриш учун ҳужжат берилади.

ЁЛҒИЗЛАР ЁТОҚХОНА БИЛАН ТАЪМИНЛАНАДИЛАР

Ҳайдовчиларнинг маоши 280—300 сўм атрофида бўлиб, уларга яна ўзлари ундириб олган жарималарнинг 75 фоизи ҳам қўшиб берилади.

Мурожаат учун адрес: 700000, Тошкент шаҳри, Широкая кўчаси, 6-уй. Телефон 33-58-71.

ТРАМВАЙ-ТРОЛЛЕЙБУС ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БОШҚАРМАСИ.

«СОЮЗРЕКЛАМА» БУТУНИТТИФОҚ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИНИНГ ЎЗБЕКИСТОН РЕКЛАМА ИШЛАБ ЧИҚАРИШ КОРХОНАСИ.

НАШРДАН ЧИҚДИ

Сабзавоткорлар китоби

А. И. Нуриддинов ва А. А. Боқиевларнинг «Сабзавоткорлар китоби»ни «Меҳнат» нашриёти чоп этди. Сабзавотчилик, полизчилик ва картошкачиликдаги асосий ишлаб чиқариш жараёнларини баён этиш асарнинг асосий мазмунини ташкил этади. Унда мазкур экинларни экишдан тортиб то ҳосилни йиғиштириб олишгача бажариладиган ишларнинг календарь плани, меҳнатни ташкил этиш, ҳақ тўлаш масалаларига кенг ўрин берилган. Сабзавот, полиз экинлари, картошка етиштириш ҳамда улардан мўл ҳосил олиш технологияси хусусида қатор фойдали маслаҳатлар берилган.

Китоб агросаноат бирлашмаси раҳбарлари, мутахассислари, бригада, звено бошлиқлари ҳамда сабзавоткорлар учун мўлжалланган.

• СПОРТ •

БОКС

✦ ПОДОЛЬСК шаҳрида чарм қўлқоп усталарининг СССР кубоги мусобақаси ниҳоясига етди. Унда республикамиз шарафини ҳимоя қилган тошкентлик Алишер Аҳроров 71 килограмм вазн тоифасида совринли иккинчи ўринни қўлга киритди. У финал беллашувида Г. Темурбулатовдан мағлубиятга учради.

ВЕЛОСПОРТ

✦ ЖИЗЗАХ йўлларида велоспорт бўйича Ўзбекистон биринчилиги бўлиб ўтди. Умумкоманда ҳисобида пойтахтлик велопойгачилар биринчи ўринни эгаллашди. Вилоятимиз спортчилари эса иккинчи бўлишди.

ШАХМАТ

✦ ЛОНДОНДА даъвогарларнинг ярим финал матчлари ниҳоясига етай деб қолди. Ҳозирча совет гроссмейстерлари А. Юсупов — А. Карпов ва икки хорижий мамлакат вакиллари Я. Тимман — Д. Спилмэн ўртасидаги кураш тенглигича қолмоқда. Голландиялик Я. Тимман ҳамда англиялик Д. Спилмэнларнинг сўнгги 8-партияси олдидан Тимман танаффус олди. А. Карпов ва А. Юсуповлар ўртасидаги 6-ўйин 46-юришдан сўнг томонларнинг розилигига кўра дуранг натижа билан якунланди.

Маълумки, рақиблар ўртасидаги тенг ҳисоб 8 ўйиндан сўнг ҳам сақланиб қолса, қўшимча учрашувлар белгиланади.

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ОБУНА ДАВОМ ЭТАДИ

Ҳурматли газетхонлар! 1990 йил газета ва журналлари учун обуна қилиш муддати оз қолди, у 31 октябргача давом этади. Келаси йил бошидан «Тошкент ҳақиқати» газетасини мунтазам олиб туришни истасангиз шу кунларда унга обуна бўлишни унутманг. Бунинг учун «Союзпечать» агентлигига ёки иш жойингиздаги, ўқув юрти ва турар-жойингиздаги жамоатчи матбуот тарқатувчиларга мурожаат қилсангиз бўлади. Улар сизни келаси йил матбуоти учун обуна қилиб қўйишади.

«Тошкент ҳақиқати»га обуна исталган муддат учун чекланмаган миқдорда қабул қилинади.

Газетанинг ОБУНА БАҲОСИ бир йилга — 7 сўм 68 тийин, олти ойга — 3 сўм 84 тийин.

Навбатдаги қабул

«Тошкент ҳақиқати» газета редакцияси ҳузуридаги жамоатчилик кенгаши навбатдаги қабулни эртага — 19 октябрь, пайшанба куни соат 17.00 дан бошлаб ўтказади. Бу сафар меҳнаткашларни жамоатчилик кенгашининг аъзоси, Ўзбекистон ССР Олий судининг аъзоси Улуғбек Набиев қабул қилади.

Жамоатчилик кенгашининг қабулхонаси: Ленинград кўчаси, 32-уй. 7-қават, 742-хонага жойлашган. Телефонлари— 33-40-48, 32-53-54.

«ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ» ЖАМОАТЧИЛИК КЕНГАШИНИНГ ҚАБУЛХОНАСИ.

Муҳаррир
Н. НАСИМОВ.

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ («ТАШКЕНТСКАЯ ПРАВДА»)

БИЗНИНГ АДРЕС: 700083, ТОШКЕНТ ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32.

Муҳаррир ўринбосарлари — 335885, 325747, 337916; 325748; масъул котиб — 334808, 325353; масъул котиб ўринбосарлари — 325750; БЎЛИМЛАР: идеология — 325778; агросаноат — 325647; саноат, капитал қурилиш ва транспорт — 325749; маҳаллий советлар ҳаёти — 325733; социал масалалар — 325556; маданият — 325767; адабиёт ва санъат — 325553; ахборот, ҳарбий-ватанпарварлик — 325645; хатлар ва оммавий ишлар — 334048, 325354; жамоатчи совет қабулхонаси — 334048, 325354; эълонлар бўлими — 325727.